

**Університет водного господарства та природокористування
Навчально – науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра фінансів та економічної безпеки**

Пояснювальна записка

**до кваліфікаційної роботи бакалаврського рівня вищої освіти
на тему:**

**«Бюджетна політика у забезпеченні соціально-економічного
розвитку регіону (на прикладі зведеного бюджету Рівненської
області)»**

Виконав:

студент 4-го курсу
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та
страхування»
Прокопчук Роман Іванович

Керівник:

д.е.н., професор Мельник Л.В.

Рецензент

ст. викладач Котик О.В.

Рівне – 2025

Національний університет водного господарства та природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра фінансів та економічної безпеки

Рівень вищої освіти перший бакалаврський

Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри фінансів та
економічної безпеки

Л.В. Мельник
“ ” 2025 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРСЬКОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Прокопчук Роман Іванович
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Бюджетна політика у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіону (на прикладі зведеного бюджету Рівненської області)

керівник роботи д.е.н., професор Мельник Л.В.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом Національного університету водного господарства та природокористування від «28» квітня 2025 р., № С 484

2. Строк подання студентом роботи: 18 червня 2025

3. Вихідні дані до роботи: Теоретичні розробки вітчизняних вчених, статистичні дані Держстату, дані публічної звітності Міністерства фінансів (звіт про виконання зведеного бюджету Рівненської області) за 2022 - 2024 роки.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): Вступ. Розділ 1. Теоретико-методичні засади формування бюджетної політики соціально-економічного розвитку Рівненської області. Розділ 2. Аналіз ефективності бюджетної політики соціально-економічного розвитку Рівненської області. Розділ 3. Напрямки вдосконалення бюджетної політики соціально-економічного-розвитку Рівненської області. Висновки. Список використаної літератури. Додатки.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) 1.Визначення поняття «бюджетна політика»; 2. Динаміка ВРП області; 3. Аналіз доходів зведеного бюджету області; 4. Структура міжбюджетних трансфертів зведеного бюджету області; 5. Аналіз забезпеченості області бюджетними ресурсами; 6. Структура видатків зведеного бюджету області; 7. Вплив програмно-цільового методу на оптимізацію планування та реалізації бюджету

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1-3	д.е.н., професор Мельник Л.В.		

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми роботи	1.04-5.04	
2.	Огляд та опрацювання наукової та спеціальної літератури	5.04-1.05.	
3.	Розробка робочого плану	1.05-2.05.	
4.	Написання теоретичної частини роботи	3.05-13.05.	
5.	Проведення аналізу зведеного бюджету регіону	14.05.-1.06.	
6.	Обґрунтування шляхів покращення бюджетної політики регіону	2.06-10.06	
7.	Формування висновків і пропозицій	11.06-13.06	
8.	Формування списку використаної літератури	14.06-15.06	
9.	Оформлення дипломної роботи	16.06-17.06	
10.	Представлення на кафедрі дипломної роботи	18.06	

Студент _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Дипломна робота на тему «Бюджетна політика у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіону (на прикладі зведеного бюджету Рівненської області)»/Прокопчук Р. І. Рівне : НУВГП, 2025. 80 с.

У роботі визначено теоретико – методичні основи бюджетної політики та її роль у соціально-економічному розвитку регіону. Проведено аналіз передумов формування бюджетної політики,. Розглянуто структуру доходів і видатків зведеного бюджету області за 2022–2024 роки, здійснено коефіцієнтний аналіз фінансової спроможності регіону. Запропоновано шляхи підвищення ефективності бюджетного планування на регіональному рівні.

Ключові слова: бюджетна політика, місцеві бюджети, доходи, видатки, Рівненська область, регіональна економіка

ANNOTATION

The thesis entitled "*Budget Policy in Ensuring the Socio-Economic Development of the Region (on the Example of the Consolidated Budget of Rivne Oblast)*" by R. Prokopchuk was prepared at the National University of Water and Environmental Engineering (NUWEE), Rivne, 2025. The paper comprises 80 pages.

The thesis explores the budget policy of Rivne Oblast in the context of the region's socio-economic development. It analyzes the preconditions for budget policy formation,. The study examines the revenue and expenditure structure of the oblast's consolidated budget for 2022–2024 and conducts a coefficient analysis of the region's fiscal capacity. Recommendations are proposed to improve budget planning efficiency at the regional level.

Keywords: budget policy, local budgets, revenues, expenditures, Rivne Oblast, regional economy.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	10
1.1.Економічна сутність, функції і принципи бюджетної політики.....	10
1.2.Нормативно-правове забезпечення та методика дослідження бюджетної політики бюджетної політики	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	25
2.1. Передумови формування бюджетної політики регіону.....	25
2.2. Аналіз доходів зведеного бюджету регіону.....	37
2.3. Аналіз видатків зведеного бюджету регіону в контексті його соціально-економічного розвитку	49
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	61
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	78
ДОДАТКИ.....	86

ВСТУП

У структурі національної економіки будь-якої держави бюджетна система відіграє ключову роль, забезпечуючи механізм акумулювання та розподілу фінансових ресурсів. Через державний і місцеві бюджети відбувається не лише фінансування суспільно важливих витрат, але й регулювання макроекономічної рівноваги. Бюджет як економічна категорія реалізується через систему бюджетних відносин, що охоплює процеси формування, перерозподілу й використання загальнодержавних та місцевих фінансових ресурсів.

Актуальність обраної тематики обумовлена необхідністю забезпечення ефективного управління бюджетними коштами в умовах фінансової децентралізації та посилення ролі місцевих громад у вирішенні соціально-економічних питань. Зосередження на державних фінансах у контексті регіонального розвитку є критично важливим. Державні фінанси, як система формування та використання грошових фондів держави та місцевих органів влади, є фінансовим фундаментом для реалізації політики регіонального розвитку. Також попри економічні виклики внаслідок повномасштабного вторгнення РФ, важливо знаходити шляхи оптимізації видатків та збільшення доходів для збереження соціально-економічного розвитку. Це зумовило вибір теми кваліфікаційної роботи, визначило її цілі, завдання, об'єкт і предмет дослідження.

Теоретичні та практичні питання, пов'язані з бюджетною політикою, знайшли своє відображення у працях багатьох вітчизняних економістів, серед яких варто виокремити О. Василика, І. Плужникова, С. Булгакову, В. Опаріна, Ю. Пасічника, С. Єгоричеву, М. Карліна, Н. Павловську, Л. Тарангул, О. Тимошенко та В. Удовиченка. Проте, незважаючи на наявні напрацювання, питання оптимізації використання коштів місцевих бюджетів і досі потребують подальших досліджень.

Головною метою роботи є вдосконалення теоретичних підходів та

формулювання практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності бюджетної політики у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіону.

Для реалізації поставленої мети в дипломній роботі необхідно було вирішити такі завдання:

дослідити концептуальні основи формування бюджетної політики у контексті регіонального розвитку;

з'ясувати зміст, функції та принципи бюджетної політики;

проаналізувати нормативно-правову базу в частині забезпечення розвитку регіонів в умовах децентралізації;

охарактеризувати особливості соціально-економічного становища Рівненської області;

здійснити аналіз дохідної та видаткової частин зведеного бюджету області;

визначити особливості реалізації місцевої бюджетної політики;

дослідити міжнародний досвід та оцінити можливості його адаптації в України;

сформувати пропозиції щодо удосконалення механізмів формування місцевих бюджетів.

Об'єктом дослідження є бюджетна політика як інструмент державного регулювання соціально-економічного розвитку регіону.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти формування, реалізації та впливу бюджетної політики на соціально-економічний розвиток Рівненської області.

У процесі дослідження використовувався комплекс загальнонаукових і спеціалізованих методів. Для оцінювання ефективності застосовано статистичні й економіко-математичні методи; для порівняння зарубіжного досвіду – метод компаративного аналізу; для дослідження динаміки фінансових показників – аналітичний і графічний методи; для формулювання узагальнень – абстрактно-логічний підхід.

У процесі дослідження використовувався комплекс загальнонаукових і спеціалізованих методів, зокрема: монографічний метод для обґрунтування теоретичних положень щодо сутності бюджетної політики; метод аналізу і синтезу – для розчленування бюджетної політики на складові елементи та їх подальшого узагальнення; абстрагування та узагальнення – для формулювання понять і висновків щодо впливу бюджетної політики на соціально-економічний розвиток регіону; аналітичний та графічний методи – для дослідження динаміки фінансових показників та наочного відображення даних; бенчмаркінг – для порівняння регіональної бюджетної політики в розвинених країнах.

Дослідження ґрунтується на законодавчих актах України, нормативних документах Кабінету Міністрів, Міністерства фінансів, Міністерства економіки, офіційній статистиці, публікаціях міжнародних організацій, наукових працях вітчизняних та іноземних авторів, а також відкритих ресурсах державних установ.

Практична цінність дослідження полягає у можливості використання його результатів для вдосконалення підходів до формування та реалізації бюджетної політики на регіональному рівні. Результати можуть бути корисними для державних органів, органів місцевого самоврядування, а також у навчальному процесі при викладанні курсів з фінансів, бюджетної системи та управління державними фінансами.

Робота складається зі вступу 3 розділів, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг роботи 84 сторінки, Список використаної літератури складає 78 джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

1.1. Економічна сутність, функції і принципи бюджетної політики

На сучасному етапі розвитку державного управління бюджетна політика виступає одним із головних інструментів реалізації фінансової стратегії країни. Її значення виявляється у впливі на економічні процеси, насамперед на створення конкурентного середовища для національного бізнесу, підвищення рівня самозабезпечення регіонів, стимулювання інновацій та соціального розвитку. Завдяки ефективній бюджетній політиці держава має можливість формувати умови для підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємств, а також забезпечувати збалансований розвиток усіх територій, мінімізуючи економічне відставання окремих регіонів.

Фінансування інноваційної діяльності через бюджет сприяє впровадженню новітніх технологій у виробництво, а виділення коштів на соціальні потреби – зростанню якості життя населення. Особливе значення має зростання соціальних стандартів, у тому числі в галузях освіти, охорони здоров'я та соціального забезпечення [6, с. 47].

Однак у науковому середовищі існує значна варіативність у тлумаченні поняття «бюджетна політика». Воно часто ототожнюється з податково-бюджетною або фіскальною політикою.

Відсутність єдиного підходу до визначення цього терміну ускладнює формування ефективної системи бюджетного управління, особливо на рівні регіонів. Цей факт вимагає формування чіткого концептуального бачення і теоретичної моделі бюджетної політики регіону.

У таблиці 1.1. наведені основні підходи до розуміння цієї дефініції наведено.

Таблиця 1.1.

Визначення поняття «бюджетна політика»

Автор	Сутність поняття
Василик О. [8, с. 25].	Бюджетна політика – сукупність заходів держави щодо організації та використання фінансів для забезпечення економічного і соціального розвитку.
Булгакова С. [10, с. 344]	Бюджетна політика – це цілеспрямована діяльність держави (в особі органів державної влади і місцевого самоврядування) щодо регулювання бюджетного процесу, управління бюджетним дефіцитом, а також використання бюджетної системи для реалізації завдань економічної політики в країні.
Опарін В. [54, с. 240].	Бюджетна політика – політика, спрямована на формування бюджету держави, його збалансування і, головне, розподіл бюджетних коштів.
Пасічник Ю. [59, с. 642].	Бюджетна політика має об’єктивний та суб’єктивний зріз. Об’єктивний зріз – це реальні економічні процеси, які виникають у результаті суспільного виробництва і включають як основу фінансові потоки. Суб’єктивний зріз – це відносини, які функціонують у надбудові, пов’язані з людською діяльністю, що проявляються у юридичних актах, прийнятті та виконанні.

Узагальнене визначення бюджетної політики регіону можна подати як сукупність економічних і управлінських рішень, що реалізуються через бюджетну систему з метою досягнення спільних цілей держави й місцевої громади. Така політика повинна забезпечувати сталий соціально-економічний розвиток територій, сприяти ефективному управлінню

фінансами та раціональному розподілу ресурсів.

Сформульоване визначення узгоджується з основними положеннями таких документів, як «Стратегія розвитку фінансового сектору України», «Державна стратегія регіонального розвитку до 2027 року», «Концепція реформування місцевого самоврядування», а також підтримує засади бюджетної децентралізації. Така політика відповідає принципам Європейської хартії місцевого самоврядування, спрямованої на посилення ролі громад у формуванні державної політики.

Варто зазначити, що в нормативно-правових актах України термін «бюджетна політика» використовується рідко, однак її зміст побічно відображено в Господарському кодексі України, де зазначено, що вона є частиною загальної економічної політики, спрямованої на акумуляцію державних ресурсів і задоволення суспільних потреб.

У межах даного підходу пропонується концептуальна модель, де стратегічна мета підвищення соціально-економічної стійкості регіону досягається через такі завдання: збалансоване бюджетне планування, нарощування дохідної частини місцевих бюджетів та підвищення ефективності їх використання.

Бюджетну політику доцільно розглядати як систему заходів, яка охоплює формування доходів бюджету, визначення напрямів використання коштів і контроль за їх витрачанням. Основні її завдання – досягнення фінансової стабільності, стимулювання економічного зростання та реалізація соціально орієнтованих програм.

Реалізація бюджетної політики відбувається через бюджетний механізм, що складається з таких елементів: бюджетний процес – охоплює етапи складання, розгляду, затвердження, виконання та звітування про виконання бюджету; бюджетна система – сукупність бюджетів усіх рівнів; бюджетний контроль – заходи, спрямовані на забезпечення законного, цільового та ефективного використання бюджетних коштів.

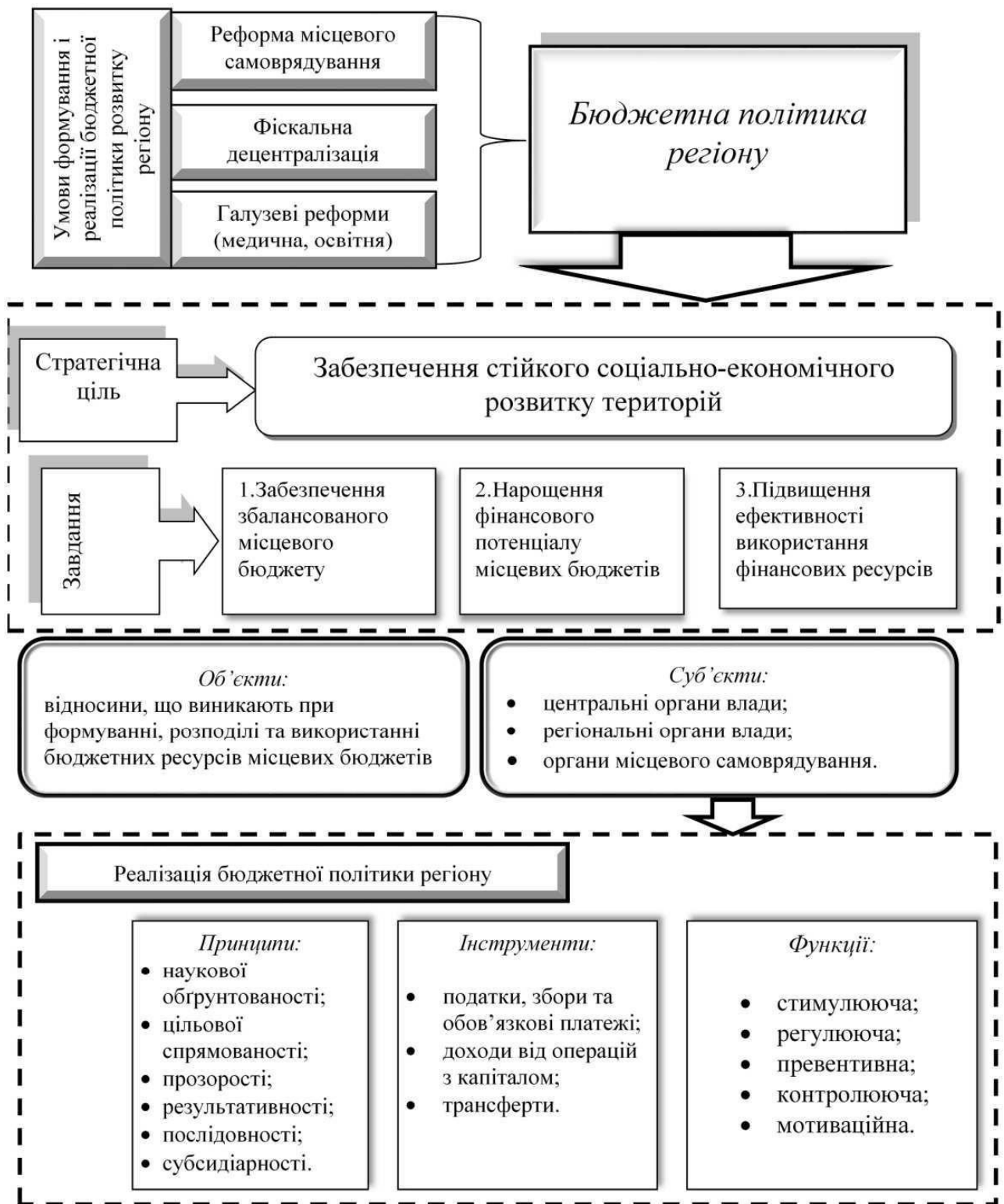

Рис. 1.1. Модель бюджетної політики регіону [33, с. 28]

У науковій літературі також спостерігається відмінність у трактуванні понять «політика», «фінансова політика», «бюджетна політика» та «бюджетний механізм». Політика вважається системою дій і рішень, реалізованих через відповідні інститути. Бюджетна політика – це частина

фінансової політики, що орієнтована на управління доходами й витратами бюджету. Бюджетний механізм, у свою чергу, охоплює інструменти, процедури й установи, які забезпечують реалізацію цієї політики.

Таким чином, попри різні тлумачення, бюджетна політика посідає центральне місце в системі державного регулювання, оскільки визначає пріоритети розвитку держави та її регіонів, забезпечуючи баланс між економічною ефективністю та соціальною справедливістю.

Суб'єктом цієї бюджетної політики виступає держава, представлена як центральними органами виконавчої влади, так і структурами місцевого самоврядування [20, с. 520]. Об'єктом бюджетної політики виступають суспільні фінансові відносини, зосереджені навколо розподілу та використання бюджетних ресурсів. У низці підходів об'єктом вважаються також показники макроекономічного рівня, як-от ВВП або державні фінансові ресурси. Напрями реалізації бюджетної політики ілюструються на рисунку 1.2.

Рис. 1.2. Напрями бюджетної політики [11, с. 112]

Недосконалість реалізації бюджетної політики, спрямованої на вирішення завдань регіонального розвитку, може зумовити неефективне використання коштів, створити передумови для зловживань та нецільового витрачання ресурсів.

До основних принципів реалізації бюджетної політики належать:

наукова обґрунтованість: політика має враховувати реальні соціально-економічні умови;

цільова спрямованість: забезпечення адресності використання бюджетних коштів;

прозорість: відкритість бюджетного процесу для громадськості;

результативність: використання показників ефективності для оцінки досягнутих результатів;

послідовність: наявність логічної стратегії впровадження бюджетної політики;

субсидіарність: обґрунтованість передачі повноважень на нижчі рівні влади з урахуванням локальних потреб.

У таблиці 1.2. наведені основні класифікаційні ознаки бюджетної політики [17, с. 119].

Таблиця 1.2.

Основні класифікації бюджетної політики

Класифікаційна ознака	Вид бюджетної політики
За характером впливу на економіку	Стимулююча
	Фіскальна
	Стабільна
За періодом дії	Поточна
	Стратегічна
За рівнем державного управління	Державна
	Місцева
За структурою доходів і видатків	Прогресивна
	Регресивна
	Пропорційна

Також серед функцій бюджетної політики на місцевому рівні варто виділити:

регулюючу: сприяння розвитку територій через фінансове забезпечення потреб;

контролюючу: запобігання неефективному використанню коштів;

стимулюючу: активізація місцевої ініціативи та залучення інвестицій;

превентивну: своєчасне реагування на фінансові ризики;

мотиваційну: заохочення учасників бюджетного процесу до розвитку регіонів.

1.2. Нормативно-правове забезпечення та методика дослідження бюджетної політики

Основні інструменти виконання функцій бюджетної політики наведені на схемі (рис. 1.3.).

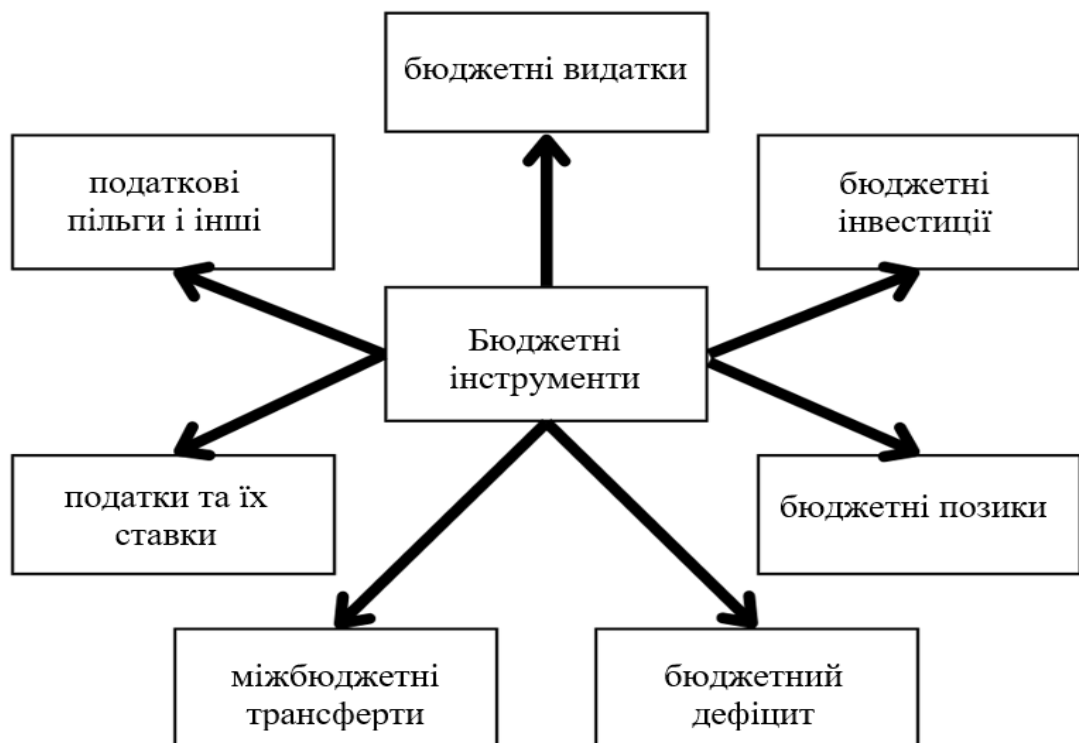

Рис. 1.3. Інструменти бюджетної політики [29, с. 32]

Цей різноманітний інструментарій реалізації бюджетної політики охоплює фінансові, правові, організаційні та інформаційні засоби.

Нормативно-правове забезпечення бюджетної політики є головним джерелом та продукує інші форми підтримки механізму бюджетного регулювання. Воно є багаторівневим і включає різні рівні та документи. Основні елементи нормативно-правового забезпечення:

Конституцію України – визначає загальні засади функціонування бюджетного процесу [38];

Бюджетний кодекс – регламентує процедури складання, затвердження, виконання та контролю за бюджетами всіх рівнів [13];

Щорічні закони про Державний бюджет – визначають обсяг доходів і витрат на конкретний рік;

Бюджетні резолюції – окреслюють головні пріоритети на наступний період;

Інші спеціалізовані закони – регламентують податкову політику, міжбюджетні трансферти та інше;

Акти виконавчих органів – визначають механізми реалізації бюджетної політики;

Нормативні акти місцевої влади – деталізують реалізацію бюджету на територіальному рівні;

Міжнародні угоди та стандарти – визначають зобов'язання щодо бюджетної дисципліни в рамках співпраці з донорами.

Особливу роль у підтримці ефективності бюджетного процесу відіграють рішення судів, зокрема Конституційного Суду, а також акти органів контролю та аудиту. Вони забезпечують правову відповідність та прозорість бюджетного процесу.

Загалом нормативна база бюджетної політики є складною, фрагментованою, але водночас забезпечує достатній правовий фундамент для здійснення управління фінансовими потоками як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях. Для підвищення ефективності її функціонування

доцільно забезпечити гармонізацію правових норм, їх системність та практичну адаптацію до умов децентралізації.

Важливим інструментом регулювання бюджетної політики на муніципальному рівні є постанови та рішення органів місцевого самоврядування. Вони охоплюють прийняття нормативних документів, що визначають порядок формування, розподілу та виконання місцевих бюджетів, встановлення місцевих податків, зборів та напрямів видатків у межах конкретних територіальних громад.

У таблиці 1.3. узагальнено роль державних органів в сфері бюджетної політики [44, с. 32].

Таблиця 1.3.

Держоргани в сфері бюджетної політики

Державний орган в сфері бюджетної політики	Функції
Верховна Рада України	Приймає закон про Державний бюджет України
	Встановлює основні напрями бюджетної політики
	Контролює виконання Державного бюджету України
Кабінет Міністрів України	Розробляє проект закону про Державний бюджет України
	Відповідає за виконання Державного бюджету України
	Вживає заходів щодо забезпечення стабільності фінансової системи
Міністерство фінансів України	Здійснює формування, виконання та контроль за виконанням Державного бюджету України
	Забезпечує підготовку і подання до Верховної Ради України проекту закону про Державний бюджет України
Рахункова палата України	Здійснює контроль за надходженням та використанням коштів Державного бюджету України
	Здійснює аудит ефективності використання державних коштів
Місцеві ради	Приймають рішення про місцеві бюджети
	Забезпечують виконання місцевих бюджетів

Продовження табл. 1.3.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів	Здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, а також здійснює контроль за діяльністю розпорядників бюджетних коштів
Місцеві державні адміністрації	Забезпечують виконання місцевих бюджетів за дорученням місцевих рад

Істотне значення має юрисдикція Конституційного Суду та інших судових органів. Їх рішення здатні впливати на законодавче формування бюджетної політики, встановлюючи межі конституційної допустимості у сфері фінансів та забезпечуючи правову визначеність при розподілі державних коштів.

Спеціальні нормативно-регуляторні акти, які приймаються для реалізації окремих етапів бюджетного процесу, визначають специфіку та умови фінансування цільових програм, проєктів або надзвичайних витрат. Такі документи формують підґрунтя для оперативного управління бюджетними потоками.

Правове регулювання бюджетної сфери створює основу для стабільного функціонування фінансової системи держави. Воно забезпечує чітке визначення процедур бюджетного планування, затвердження, виконання та контролю, а також встановлює права та обов'язки усіх учасників бюджетного процесу: від державних органів до звичайних громадян.

Однак слід зазначити, що бюджетні відносини значною мірою формуються також під впливом інших законодавчих актів, які прямо не належать до бюджетного права, але опосередковано регулюють розподіл фінансових ресурсів. Така ситуація створює досить складну та фрагментарну структуру нормативного забезпечення, яка вимагає систематизації та

уніфікації.

Вивчення бюджетної політики є важливою складовою економічного аналізу діяльності держави, оскільки саме через бюджет реалізуються ключові функції перерозподілу фінансових ресурсів, забезпечення соціального захисту та економічного розвитку. Ефективна бюджетна політика на регіональному рівні вимагає використання комплексу різноманітних дослідницьких методів, які дають змогу отримати цілісну картину фінансових процесів.

У межах даної дипломної роботи застосовано міждисциплінарний підхід до аналізу бюджетної політики Рівненської області, що базується на економічних, правових, соціологічних і статистичних методах. Цей комплекс методів дозволяє з високою точністю дослідити передумови, процеси формування, реалізації та оцінки результатів бюджетної політики.

Аналіз нормативно-фінансових документів передбачає глибоке вивчення нормативної бази, зокрема положень Бюджетного кодексу України, законодавчих актів, рішень обласної ради, а також звітності про виконання місцевого бюджету. Аналіз структури видатків, напрямів фінансування, дотацій і субвенцій дозволяє визначити реальні пріоритети регіональної фінансової політики. Крім того, досліджуються форми бюджетного планування, зокрема програмно-цільовий підхід, що останніми роками став основним механізмом бюджетування в Україні.

Економічний аналіз охоплює комплексне дослідження взаємозв'язків між бюджетною політикою та макроекономічними показниками. У межах цього підходу проводиться аналіз таких індикаторів, як рівень зайнятості, обсяг валового регіонального продукту (ВРП), темпи інфляції, капітальні інвестиції, стан аграрного та промислового секторів. Важливо також відслідковувати співвідношення видаткової частини бюджету з економічною активністю в регіоні, щоб визначити ефективність державного втручання.

Соціальний аналіз. Фінансова політика тісно пов'язана з соціальною складовою, тому необхідно оцінити, наскільки бюджетна система забезпечує

потреби населення. У даній роботі досліджується динаміка пенсійного забезпечення, підтримки сімей з дітьми, соціальних виплат малозабезпеченим та іншим вразливим групам. Оцінка доступності соціальних послуг – охорони здоров'я, освіти, житлово-комунальних послуг – є важливим аспектом для визначення ефективності соціально орієнтованих видатків.

Історичний аналіз. Розгляд бюджетної політики в динаміці дозволяє виявити тенденції, що склалися упродовж останніх років. Це включає дослідження змін у структурі доходів і видатків, ефектів від проведення фіскальної децентралізації, змін у співвідношенні податкових і неподаткових надходжень. Історичний аналіз особливо важливий у контексті кризових явищ (наприклад, пандемії COVID-19 чи повномасштабної війни), коли змінюється пріоритетність бюджетних статей.

Статистичне моделювання та прогнозування бюджетних показників здійснюється шляхом побудови трендових моделей і використання індексного аналізу. Так, з метою оцінки майбутніх доходів та видатків регіону застосовуються темпи зростання, коефіцієнти змін, відносні відхилення. Визначення можливих сценаріїв розвитку регіону дозволяє сформулювати пропозиції щодо корекції бюджетної політики в залежності від зміни зовнішніх умов.

Оцінка ефективності бюджетних програм. Для оцінки результативності реалізації бюджетних програм застосовується система індикаторів, що дозволяє співвіднести фінансові витрати з фактичними досягненнями (наприклад, кількість забезпечених послуг, покриття соціального захисту, рівень освітніх послуг). Використовується також логіко-структурний підхід, що дозволяє виявити неефективні видатки або програми з низькою віддачею.

Коефіцієнтний аналіз дозволяє дослідити здатність регіону самостійно формувати доходи, забезпечувати реалізацію соціальних функцій та економічного розвитку. Порівняння з аналогічними показниками по Україні дозволяє зробити висновки щодо ефективності регіональної бюджетної

політики.

Первинні соціологічні методи. Методи опитування, анкетування та експертного інтерв'ю доповнюють кількісну інформацію якісною. Це дозволяє з'ясувати сприйняття громадськістю бюджетної політики, визначити проблеми з точки зору представників місцевої влади, громадських організацій, підприємців.

Експериментальний підхід включає моделювання умов впровадження нових бюджетних рішень через політичні симуляції або контрольовані умови досліджень для оцінювання їх можливого впливу на економіку.

Комплексне використання зазначених методів сприяє більш глибокому розумінню впливу бюджетної політики на всі сфери суспільного життя та підвищенню ефективності управління державними фінансами.

У дипломній роботі обрана методика дослідження бюджетної політики регіону базується на комплексному економічному аналізі, що поєднує кількісні статистичні методи з якісною оцінкою фінансових процесів. Основна мета методичного підходу полягає у визначенні реального стану бюджетної політики Рівненської області, виявленні тенденцій її розвитку та обґрунтуванні напрямів підвищення її ефективності.

Перший етап дослідження передбачає оцінку передумов формування бюджетної політики на рівні області. Для цього було здійснено аналіз загального соціально-економічного стану регіону. До переліку використаних показників увійшли дані щодо динаміки чисельності населення, економічно активного населення, рівня зайнятості та безробіття, що дозволяє оцінити потенціал трудових ресурсів регіону. Також враховано вплив повномасштабної війни на соціально-економічну ситуацію в області.

На наступному етапі здійснено дослідження ринку праці, яке базується на обробці офіційних статистичних даних Державної служби статистики України, Пенсійного фонду України та неофіційних відкритих вебресурсів. Аналіз охоплює період 2021–2023 років, що дозволяє простежити динаміку змін до та після початку повномасштабного вторгнення. Здійснено

порівняльну оцінку зайнятого і безробітного населення, кількості зареєстрованих безробітних, рівня економічної активності.

Особлива увага приділена аналізу мінімальної та середньомісячної заробітної плати, прожиткового мінімуму на рівні України. У роботі застосовується порівняння динаміки зарплат в Україні загалом та в Рівненській області зокрема.

Додатково проаналізовано демографічну структуру пенсійного населення за категоріями. Визначено рівень пенсійного забезпечення в області, що є важливим індикатором соціальної політики регіону.

Для більш глибокого розуміння економічної динаміки регіону досліджено динаміку валового внутрішнього продукту України та валового регіонального продукту Рівненської області, зокрема в розрахунку на одну особу. Аналіз ВРП дозволяє оцінити рівень виробництва товарів і послуг на регіональному рівні та зробити висновки щодо економічної активності.

У розрізі підприємницької діяльності проаналізовано кількість діючих підприємств різного розміру (великі, середні, малі, мікропідприємства), динаміку їх кількості у 2021–2023 роках. Це дозволяє оцінити стан підприємницького середовища та потенціал малого і середнього бізнесу як джерела формування податкових надходжень.

Значну увагу в дослідженні приділено аграрному сектору та інвестиційній активності. Зокрема, вивчено обсяги валової сільськогосподарської продукції за видами (рослинництво і тваринництво), а також обсяг капітальних інвестицій в економіку області. Дані надають змогу оцінити інвестиційний клімат та структурні зрушення в економіці Рівненщини.

Наступним етапом є аналіз доходів зведеного бюджету області. Зібрано та узагальнено дані з офіційного порталу "Відкритий бюджет" щодо податкових та неподаткових надходжень, доходів від операцій з капіталом та офіційних трансфертів за 2022–2024 роки. Особливу увагу приділено питомій вазі кожного джерела у загальній структурі доходів та оцінці їх динаміки.

Проведено порівняння частки доходів Рівненської області у структурі зведеного бюджету України, що дозволяє виявити місце регіону у загальнодержавній фінансовій системі.

Аналогічно проведено аналіз структури видатків зведеного бюджету області за видами: соціальний захист, охорона здоров'я, освіта, економічна діяльність, житлово-комунальне господарство тощо. Проаналізовано абсолютні зміни обсягів фінансування за кожним напрямком, а також виявлено загальні тенденції у пріоритетах бюджетної політики.

Фінальним етапом дослідження є коефіцієнтний аналіз бюджетної спроможності області. Використано низку бюджетних індикаторів: коефіцієнти участі, податкової самостійності, автономії, фінансової залежності, результативності, бюджетного покриття тощо. Вони дають змогу комплексно оцінити рівень самостійності та ефективності бюджетної політики Рівненської області, а також порівняти її із показником по Україні.

Такий методичний підхід дозволяє не лише здійснити ретельний аналіз наявних фінансових та економічних показників, а й сформулювати обґрунтовані рекомендації щодо удосконалення бюджетної політики регіону

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Передумови формування бюджетної політики регіону

Рівненська область розташована на північному заході України. Вона входить до складу Волинського історико-географічного регіону та вирізняється своєю природною самобутністю, етнокультурною автентичністю та багатими природними ресурсами. Адміністративним центром є місто Рівне – важливий транспортний, промисловий і освітній центр регіону.

Область відома своєю унікальною екологічною системою та багатьма природоохоронними об'єктами. Регіон відомий наявністю покладами бурштину, що має стратегічне значення для економіки області та країни в цілому.

Економіка Рівненської області має багатогалузеву структуру. Провідними є деревообробна, хімічна, меблева, легка промисловість, а також сільське господарство. Особливо вирізняється аграрний сектор, зокрема вирощування зернових культур, ріпаку, кукурудзи, а також розвинуте тваринництво. Рівненська АЕС є одним з ключових енергогенеруючих підприємств України, забезпечуючи стабільне електропостачання не лише регіону, а й значної частини країни. Велику частку займає надання послуг, у області лідирують середні, малі та мікро-підприємства [50, с. 84].

Культурна спадщина області включає історичні пам'ятки, стародавні монастирі, замки, та архітектурні комплекси, що відіграють важливу роль у формуванні внутрішнього туризму. Рівненщина також є осередком освітньо-наукової діяльності, та налічує 34 вищі навчальні заклади, у тому числі 5 вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації [55].

Таким чином, Рівненська область має значний потенціал для соціально-економічного розвитку, виступаючи важливим стратегічним, енергетичним

та культурно-історичним регіоном України.

У таблиці 2.1. наведено аналіз ринку праці Рівненської області за період 2021-2023 років.

Таблиця 2.1.

Аналіз ринку праці Рівненської області за 2021-2023 роки

Роки	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
				2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
Кількість населення, тис. осіб	1148,5	1117,6	1110,4	-30,9	-7,2	97,3	99,4
Економічно активне населення, тис. осіб	473,2	448,2	441,9	-25,0	-6,2	94,7	98,6
Рівень наявності ек. акт. населення, %	41,2	40,1	39,8	-1,1	-0,3	97,3	99,3
Зайняте населення, тис. осіб	414,0	406,5	422,9	-7,6	16,5	98,2	104,0
Безробітне населення, тис. осіб	59,1	41,7	19,0	-17,5	-22,7	70,5	45,6
Рівень безробіття, %	12,5	9,3	4,3	-3,2	-5,0	74,4	46,2
Рівень зайнятості, %	87,5	90,7	95,7	3,2	5,0	103,7	105,5
Зареєстрованих безробітних тис. осіб	28,7	22,9	13,4	-5,8	-9,5	79,8	58,5

Джерело: розраховано автором за даними [69]

За період 2021–2023 років ринок праці Рівненської області зазнав суттєвих змін, які були зумовлені як внутрішніми соціально-економічними процесами, так і зовнішніми впливами, насамперед повномасштабною війною в Україні. Аналіз динаміки основних показників дозволяє виявити ключові тенденції, які впливають на стан зайнятості населення в регіоні.

Зокрема, загальна чисельність населення області зменшилася з 1148,5 тис. осіб у 2021 році до 1110,4 тис. у 2023-му. Таке зниження є наслідком як природного скорочення, так і міграційних процесів. Водночас чисельність економічно активного населення також зменшилася на 31,2 тис. осіб за цей

період, що свідчить про загальну тенденцію до скорочення трудових ресурсів.

Позитивним є зростання чисельності зайнятого населення у 2023 році порівняно з 2022-м (на 16,5 тис. осіб), що вказує на адаптацію ринку праці до нових умов і поступове відновлення економічної активності. Рівень зайнятості також демонструє стабільне зростання – з 87,5% у 2021 році до 95,7% у 2023-му.

Найбільш показовим є динамічне зниження безробіття: кількість безробітних скоротилася майже втричі – з 59,1 тис. осіб у 2021 році до 19,0 тис. у 2023 році. Відповідно, рівень безробіття знизився з 12,5% до 4,3%. Це свідчить про підвищення мобільності населення та ефективність заходів, спрямованих на підтримку зайнятості.

Зменшення кількості зареєстрованих безробітних (із 28,7 тис. до 13,4 тис. осіб) також вказує на позитивну динаміку на ринку праці, хоча водночас може бути наслідком обмеженого доступу до послуг державної служби зайнятості у воєнний період та еміграцією населення.

У цілому, аналізовані дані свідчать про поступове відновлення ринку праці в Рівненській області після шоків 2022 року, посилення зайнятості та зниження безробіття, що є позитивним сигналом для соціально-економічного розвитку регіону.

Середньомісячна заробітна плата відіграє ключову роль як у функціонуванні економіки, так і в соціальній сфері. Вона є одним із найважливіших індикаторів добробуту населення, рівня економічного розвитку та стабільності суспільства. Цей показник відображає середній розмір грошової винагороди, яку отримує працівник протягом одного місяця, і слугує основою для оцінки життєвого рівня.

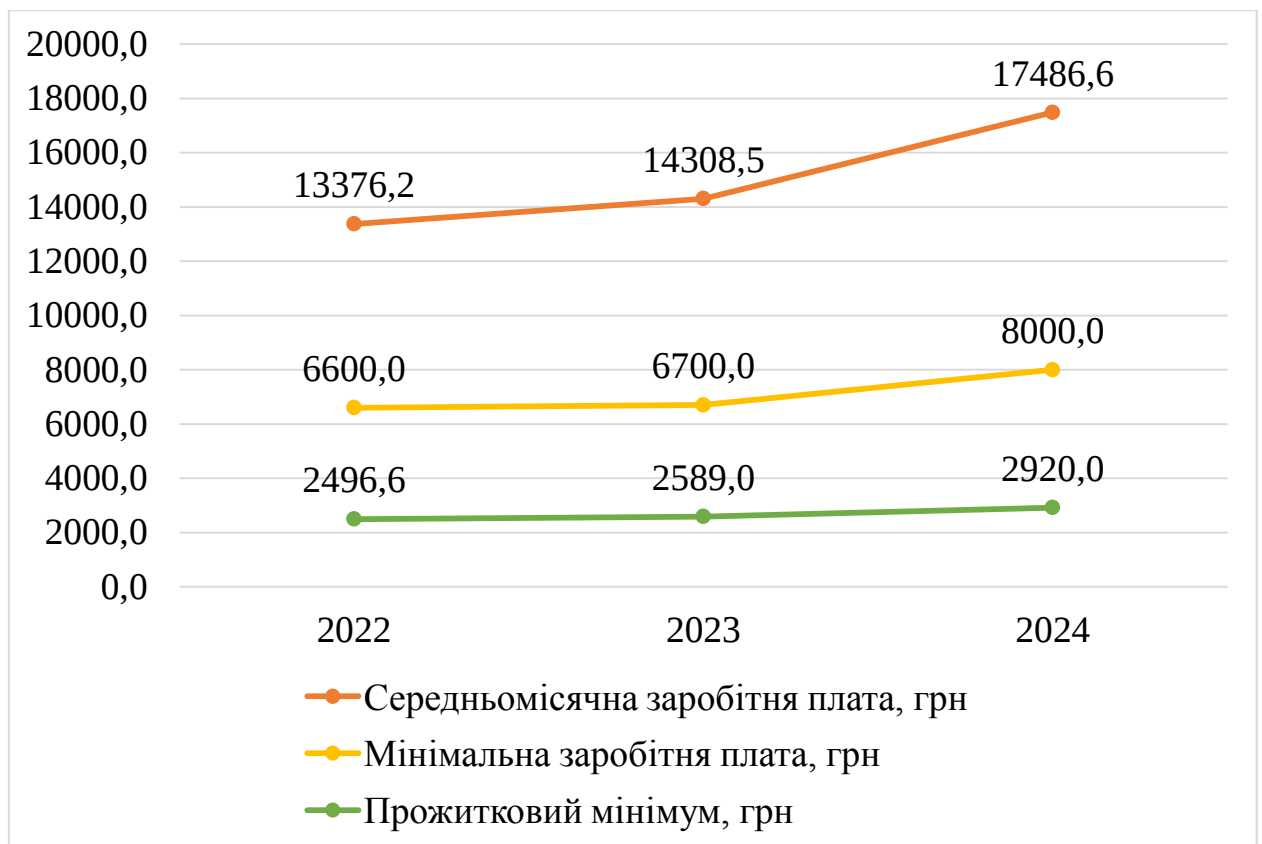
Вищий рівень середньої заробітної плати, як правило, свідчить про підвищення добробуту населення, покращення умов праці та розвитку економіки. Це також може виступати мотиваційним чинником для підвищення продуктивності праці, адже справедлива оплата стимулює

працівників до якіснішого виконання своїх обов'язків [53].

Зростання заробітної плати позитивно впливає на купівельну спроможність громадян, що, своєю чергою, стимулює внутрішній попит, сприяючи економічному зростанню. До того ж, достатній рівень доходів населення зменшує ймовірність соціальної напруги, сприяє зниженню рівня протестних настроїв і підвищує рівень соціальної гармонії [53].

Проте, також важливо враховувати вплив інфляційних процесів на підвищення зарплати.

Упродовж 2022–2024 років в Україні спостерігалася позитивна тенденція до зростання заробітної плати (рис. 2.1.), що, попри складну соціально-економічну ситуацію, свідчить про поступове пристосування економіки до нових викликів, але також може бути показником пришвидшення інфляційних процесів.

Джерело: побудовано автором за даними [59,63]

Рис. 2.1. Динаміка заробітної плати та прожиткового мінімуму в Україні 2022-2024 років

Середньомісячна заробітна плата в Україні зросла з 13376,2 грн у 2022 році до 17486,6 грн у 2024 році. Загальне зростання за цей період склало 4110,4 грн, що відповідає приросту майже на 30,7%. Водночас темпи зростання дещо пришвидшилися у 2024 році порівняно з попереднім роком.

Відповідно до неофіційних джерел середньомісячна заробітна плата в Рівненській області становила 13358,0 у 2022 і 17500,0 грн у 2024 році. Загалом зростання на 31,0%, що є ознакою пристосування економіки до воєнного стану, а також впливу інфляції на регіон.

Мінімальна заробітна плата також демонструвала стабільне зростання з 6600 грн у 2022 році до 8000 грн у 2024-му. Це свідчить про суттєве зростання інфляції та наявність кризового стану.

Прожитковий мінімум за цей період також був переглянутий у бік збільшення: з 2496,6 грн у 2022 році до 2920,0 грн у 2024 році. Це зростання відображає інфляційні процеси та потребу у підвищенні соціальних стандартів.

Одним із ключових напрямів бюджетної політики є гарантування наявності фінансових ресурсів для своєчасного та повного забезпечення виплат пенсій населенню. Уряд щороку передбачає у державному бюджеті відповідні асигнування на пенсійні виплати, які спрямовуються до Пенсійного фонду та інших уповноважених структур. Обсяги фінансування, а також порядок його розподілу визначаються законодавчими актами та урядовими рішеннями, що відображають поточну соціально-економічну ситуацію та пріоритети державної політики [64, с. 331].

Бюджетна політика також виступає важливим інструментом у процесі модернізації пенсійної системи. Вона може включати зміну умов виходу на пенсію, коригування розміру страхових внесків, а також інші структурні заходи. Такі ініціативи спрямовані на зміцнення фінансової стійкості пенсійної системи та підвищення її ефективності.

У таблиці 2.2. продемонстровано динаміку пенсійного населення

Рівненської області за період 2021-2023 років.

Таблиця 2.2.

Динаміка пенсійного населення
Рівненської області за 2021-2023 роки

Рік	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
				2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
Усього, тис. осіб	283,3	282,8	285,3	-0,5	2,5	99,8	100,9
За віком, тис. осіб	211,0	210,6	212,5	-0,4	1,9	99,8	100,9
За інвалідністю, тис. осіб	41,5	41,4	41,8	-0,1	0,4	99,8	100,9
У разі втрати годувальника, тис. осіб.	16,3	16,3	16,4	0,0	0,1	99,8	100,9
За вислугу років, тис. осіб	12,5	12,5	12,6	0,0	0,1	99,8	100,9
Соціальні пенсії, тис. осіб	1,9	1,9	1,9	0,0	0,0	99,8	100,9
Середній розмір місячної пенсії, грн	3379,1	4467,0	6673,9	1087,9	2206,9	132,2	149,4

Джерело: розраховано автором за даними [59,63]

Згідно вищенаведених даних у період 2021–2023 років пенсійна система Рівненської області зберігала стабільність у кількісному складі отримувачів пенсій, хоча й демонструвала окремі позитивні зрушення у фінансовому забезпеченні пенсіонерів.

Загальна кількість пенсіонерів залишалася практично сталою: з 283,3 тис. осіб у 2021 році до 285,3 тис. у 2023 році, що свідчить про незначні демографічні зміни в структурі населення. Найчисельнішою категорією залишаються пенсіонери за віком – понад 74% від загальної кількості. Кількість пенсіонерів за інвалідністю, у разі втрати годувальника, за вислугу років і соціальні пенсіонери також не зазнали суттєвих коливань, що вказує на стабільність у структурі призначення пенсій.

Водночас найбільш динамічним показником став середній розмір щомісячної пенсії. Він зріс із 3379,1 грн у 2021 році до 6673,9 грн у 2023-му, що в абсолютному вимірі становить 3294,8 грн або 197,5% зростання за два

роки. Найбільше підвищення спостерігалось у 2023 році, що можна пов'язати з індексацією пенсій, соціальними доплатами в умовах воєнного стану, а також адаптацією до зростання вартості життя.

Таким чином, незважаючи на відносну стабільність чисельних показників, пенсійна система регіону демонструє прогрес у напрямку покращення фінансового забезпечення літніх громадян. Це має важливе значення для забезпечення соціальної стабільності в умовах кризових явищ та загальнонаціональних викликів.

Валовий регіональний продукт (ВРП) – це загальна вартість усіх товарів і послуг, що були створені в межах певного регіону протягом визначеного періоду. Цей показник слугує одним із ключових індикаторів економічного стану та розвитку території [67, с. 44].

Основні риси ВРП: є інтегрованим показником, що охоплює весь обсяг виробництва товарів і послуг у регіоні, незалежно від їх кінцевого використання; визначається у ринкових цінах, тобто відображає економічну вартість виробленого за поточними цінами реалізації; є територіально прив'язаним індикатором, який дозволяє оцінити рівень соціально-економічного розвитку конкретної адміністративно-територіальної одиниці.

Згідно даних табл. 2.4. у 2022 році спостерігалось зниження валового регіонального продукту Рівненської області на 5283,4 млн грн або на 5,9% порівняно з 2021 роком, що пояснюється загальнонаціональною економічною рецесією, викликаною воєнними діями, руйнуванням логістичних ланцюгів та зниженням ділової активності. Це відповідає загальнодержавному зменшенню ВВП, який скоротився на 268,5 млрд грн або 4,9%.

Однак у 2023 році Рівненщина продемонструвала значне економічне відновлення. ВРП зріс на 24298,6 млн грн, що становить 29,1% зростання порівняно з 2022 роком. Така позитивна динаміка свідчить про адаптацію економіки регіону до нових умов, активізацію господарської діяльності, відновлення бізнесу та ефективне використання ресурсів.

Таблиця 2.3.

Динаміка валового регіонального продукту
Рівненської області за 2021-2023 роки

Рік	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
				2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
Валовий регіональний продукт, млн грн	88859,0	83575,6	107874,1	-5283,4	24298,6	94,1	129,1
Валовий внутрішній продукт України, млн грн	5459574,0	5191028,0	6537825,0	-268546,0	1346797,0	95,1	125,9
Валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу, грн	77369,6	74781,3	97148,9	-2588,3	22367,6	96,7	129,9

Джерело: розраховано автором за даними [63]

Подібні тенденції спостерігаються і в розрахунку ВРП на одну особу: у 2022 році він знизився до 74781,3 грн, але вже у 2023 році зріс до 97148,9 грн на особу, що демонструє економічну стабілізацію на індивідуальному рівні.

Таким чином, попри складні умови воєнного періоду, економіка Рівненської області у 2023 році виявила високий рівень адаптивності та потенціал для подальшого зростання.

Динаміка діючих підприємств відображає масштаби підприємницької діяльності й загальний інвестиційний клімат Рівненської області, ефективність державної підтримки бізнесу та привабливість регіону для суб'єктів господарювання. У таблиці 2.4. наведено динаміку функціонуючих підприємств у Рівненській області за період 2021-2023 років.

На початку вторгнення рф у 2022 році кількість підприємств істотно зменшилася – загальна кількість скоротилася на 2183 одиниці, або на 19,7% порівняно з 2021 роком. Це падіння торкнулося переважно мікро- та малих підприємств, які є найбільш вразливими до економічних потрясінь.

Таблиця 2.4.

Динаміка діючих підприємств
Рівненської області за 2021-2023 роки

Роки	2021		2022		2023		Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
	од.	частка, %	од.	частка, %	од.	частка, %	2022/2021	2023/2022	2022/2021	2023/2022
Великі підприємства	9	0,1	7	0,1	8	0,1	-2	1	77,8	114,3
Середні підприємства	355	3,2	328	3,7	320	3,1	-27	-8	92,4	97,6
Малі підприємства	5799	52,3	4700	52,7	5404	52,5	-1099	704	81,0	115,0
Мікропідприємства	4930	44,4	3875	43,5	4553	44,3	-1055	678	78,6	117,5
Всього підприємств, од.	11093	100,0	8910	100,0	10285	100,0	-2183	1375	80,3	115,4

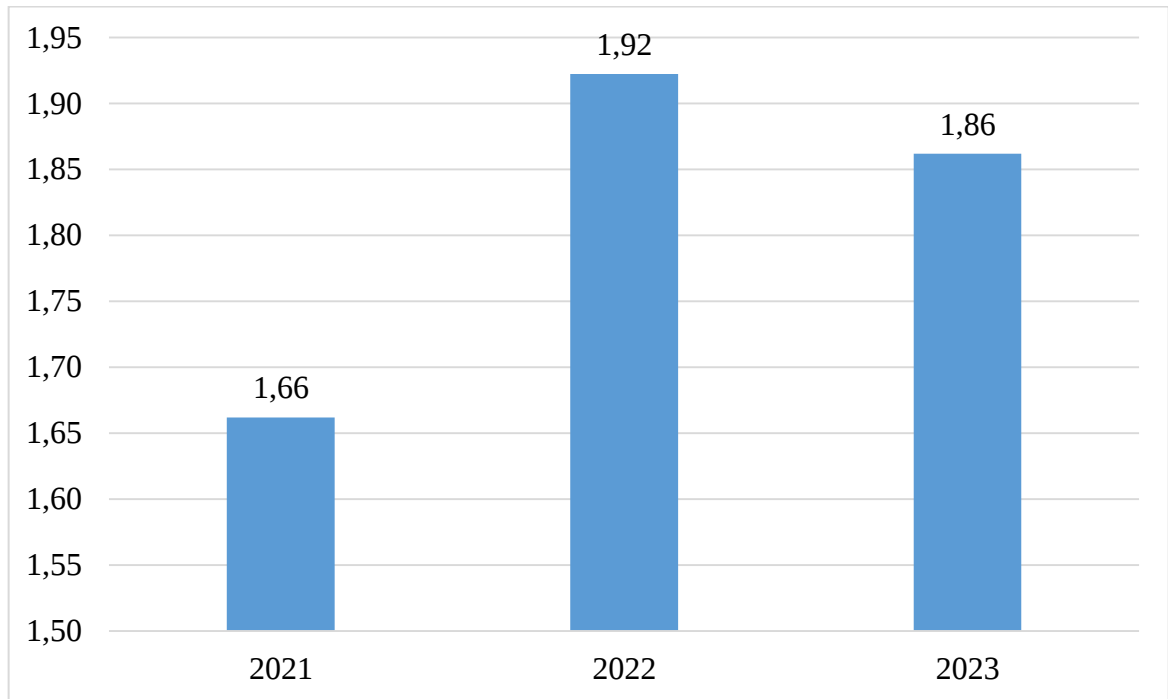
Джерело: розраховано автором за даними [63]

У 2023 році спостерігається позитивна динаміка – загальна кількість діючих підприємств збільшилася на 1375 одиниць (зростання на 15,4% порівняно з попереднім роком), що є свідченням поступової адаптації бізнес-середовища до нових умов. Особливо відзначається активність серед мікропідприємств (зростання на 678 од.) та малих підприємств (зростання на 704 од.), що свідчить про відновлення підприємницької ініціативи в регіоні.

Кількість середніх підприємств незначно зменшилася на 27 одиниць у 2022 році та 8 одиниць у 2023 році, продовжуючи спадну тенденцію, яка, ймовірно, пов'язана з оптимізацією структур або переходом у інші категорії.

Великі підприємства, хоча і становлять незначну частку (близько 0,1%), зберегли стабільність із незначним коливанням. Отже, за період 2021-2023 років спостерігається зростання ролі мікро- та малих підприємств у регіональній економіці, відносна сталість частки великих підприємств і

незначне скорочення середніх підприємств у кризові роки. Загалом структура підприємництва свідчить про переважання дрібного бізнесу та його ключову роль у забезпеченні економічної активності Рівненської області.

Джерело: побудовано автором за даними [63]

Рис. 2.2. Частка підприємств Рівненської області, у % від загальної кількості підприємств України

Аналізуючи відношення загальної кількості підприємств Рівненської області до загальної кількості підприємств України (рис. 2.2.), можна зробити висновки, що економічна вага регіону має тенденцію до зростання. У 2021 році частка становила 1,66%, тоді як у 2023 році 1,86%, зі зростанням на 0,2%. Імовірно це є наслідком релокації бізнесів через повномасштабне вторгнення РФ, зменшення загальної к-сті підприємств України та збільшення привабливості регіону для підприємництва.

Сільське господарство є однією з галузей-лідерів в Рівненській області, тому динаміка валової сільськогосподарської продукції є одним з важливих показників при оцінці соціально-економічного розвитку регіону.

У таблиці 2.5. наведені дані щодо динаміки валової сільськогосподарської продукції у період 2021–2023 років. Згідно даних, у

2022 році, на фоні повномасштабного вторгнення, спостерігалось зниження обсягів валової сільськогосподарської продукції на 1473,3 млн грн (на 4,7%). Найбільш суттєве падіння було зафіксовано в рослинництві – на 1241,7 млн грн (зменшення на 5%). Зниження також торкнулося тваринництва, але було менш вираженим – 231,6 млн грн, або 3,4%. Це падіння пов'язано з порушенням логістичних ланцюгів, нестачею пального, зростанням витрат на корми і добрива.

Таблиця 2.5.

Динаміка валової сільськогосподарської продукції
Рівненської області за 2021-2023 роки

Роки	2021		2022		2023		Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	2022/2021	2023/2022	2022/2021	2023/2022
Валова продукція рослинництва	24802,1	78,4	23560,4	78,1	24862,1	78,1	-1241,7	1301,7	95,0	105,5
Валова продукція тваринництва	6827,7	21,6	6596,1	21,9	6982,3	21,9	-231,6	386,2	96,6	105,9
Всього валової продукції сільськогосподарства	31629,8	100,0	30156,5	100,0	31844,4	100,0	-1473,3	1687,9	95,3	105,6

Джерело: розраховано автором за даними [63]

Часткова стабілізація економічної ситуації та державна підтримка аграріїв дозволили уникнути подальшого спаду та створити умови для зростання продуктивності. У 2023 році зростання валової сільськогосподарської продукції становить 1687,9 млн грн, тобто приріст на 5,6%. Відновлення відбулося як у сфері рослинництва (зростання на 1301,7 млн грн), так і в тваринництві (зростання на 386,2 млн грн), що свідчить про стійкість аграрного сектору регіону. Понад 78% продукції займає рослинництво, що вказує на домінування цієї галузі.

Капітальні інвестиції є важливим показником економічної активності регіону та одним із основних чинників забезпечення сталого розвитку [69]. Обсяги та динаміка інвестицій у необоротні активи свідчать про рівень ділової довіри, інвестиційного клімату, а також про здатність економіки регіону до оновлення виробничих потужностей і розширення інфраструктури.

Таблиця 2.6.

Аналіз капітальних інвестицій Рівненської області за 2021-2023 роки

Роки	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
				2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
Капітальні інвестиції Рівненської області, млн грн	21469,4	12042,5	13506,0	-9426,9	1463,5	56,1	112,2
Капітальні інвестиції України, млн грн	673899,3	409660,0	627280,8	-264239,4	217620,8	60,8	153,1
Частка, у % до капітальних інвестицій України	3,2	2,9	2,2	-0,2	-0,8	92,3	73,2

Джерело: розраховано автором за даними [63]

Згідно даних табл. 2.6. у 2022 році обсяг капітальних інвестицій в регіоні суттєво скоротився – на 9426,9 млн грн або на 43,9% порівняно з попереднім роком. Таке падіння пояснюється загальною економічною нестабільністю, ризиками для інвесторів, зупинкою багатьох проєктів, ускладненим доступом до фінансування, а також переорієнтацією частини інвестиційних потоків на воєнні потреби.

Втім, вже у 2023 році ситуація дещо стабілізувалась – відбулося зростання капіталовкладень на 1463,5 млн грн або на 12,2% у порівнянні з 2022 роком. Це свідчить про поступове відновлення довіри інвесторів та адаптацію економіки до умов воєнного часу. Ймовірно, зростання підтримували державні або міжнародні програми відновлення критичної

інфраструктури, а також інвестиції у стійкі галузі, зокрема агропромисловість та енергетику.

Водночас частка Рівненської області у загальнодержавному обсязі капітальних інвестицій знизилася з 3,2% у 2021 році до 2,2% у 2023 році. Це свідчить про відносне зменшення інвестиційної активності регіону в загальноукраїнському контексті.

Узагальнюючи вищенаведені дані, можна зробити висновок, що попри виклики, спричинені повномасштабним вторгненням РФ, економіка Рівненщини демонструвала певну стійкість і це дозволило створити фінансово-ресурсну базу для формування бюджетної політики регіону і подальшого соціально-економічного розвитку.

2.2. Аналіз доходів зведеного бюджету регіону

Оцінювання механізмів формування доходної частини місцевих бюджетів залишається складним завданням, яке досі не має універсального вирішення. Протягом останніх років значна увага приділялася модернізації бюджетної системи як з боку науковців, так і фахівців органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та фінансових інституцій. Проте, незважаючи на ці зусилля, система розподілу бюджетних повноважень між державними та місцевими органами так і не набула збалансованої форми [73].

Навіть прийняття Бюджетного кодексу України у липні 2001 року не забезпечило впровадження повноцінного інструментарію для справедливого формування місцевих бюджетів та вирівнювання фінансових можливостей між територіями. В академічному середовищі досі відсутні комплексні наукові підходи до формування доходної частини місцевих бюджетів, які б відповідали обсягу переданих функцій і фінансових зобов'язань на місцях.

Місцеві бюджети відіграють ключову роль у реалізації політики соціально-економічного зростання. У структурі місцевих фінансів особливе

значення мають надходження до зведеного обласного бюджету, зокрема Рівненської області.

Проаналізувавши дані зведеного бюджету табл. 2.7., спостерігалось збільшення загальних доходів зведеного бюджету області з 15 626,5 млн грн у 2022 до 19 013,9 млн грн у 2024, демонструючи загальний приріст 21,7% за два роки. Це свідчить про стабільне розширення фінансової бази регіону попри виклики воєнного часу.

Таблиця 2.7.

Аналіз доходів зведеного бюджету Рівненської області за 2022-2024 роки

Показники	Роки						Темп росту, %
	2022		2023		2024		2024/ 2022
	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	
Податкові надходження	8976,6	57,4	10432,8	55,3	10069,8	53,0	112,2
Неподаткові надходження	643,9	4,1	987,4	5,2	1109,2	5,8	172,3
Доходи від операцій з капіталом	81,7	0,5	112,8	0,6	203,2	1,1	248,7
Офіційні трансферти	5924,1	37,9	7335,0	38,9	7631,5	40,1	128,8
Разом	15626,5	100,0	18868,0	100,0	19013,9	100,0	121,7
Доходи зведеного бюджету України	2196273,3	100,0	3104306,5	100,0	3587789,5	100,0	163,4
Частка у доходах зведеного бюджету України, %	х	0,7	х	0,6	х	0,5	х

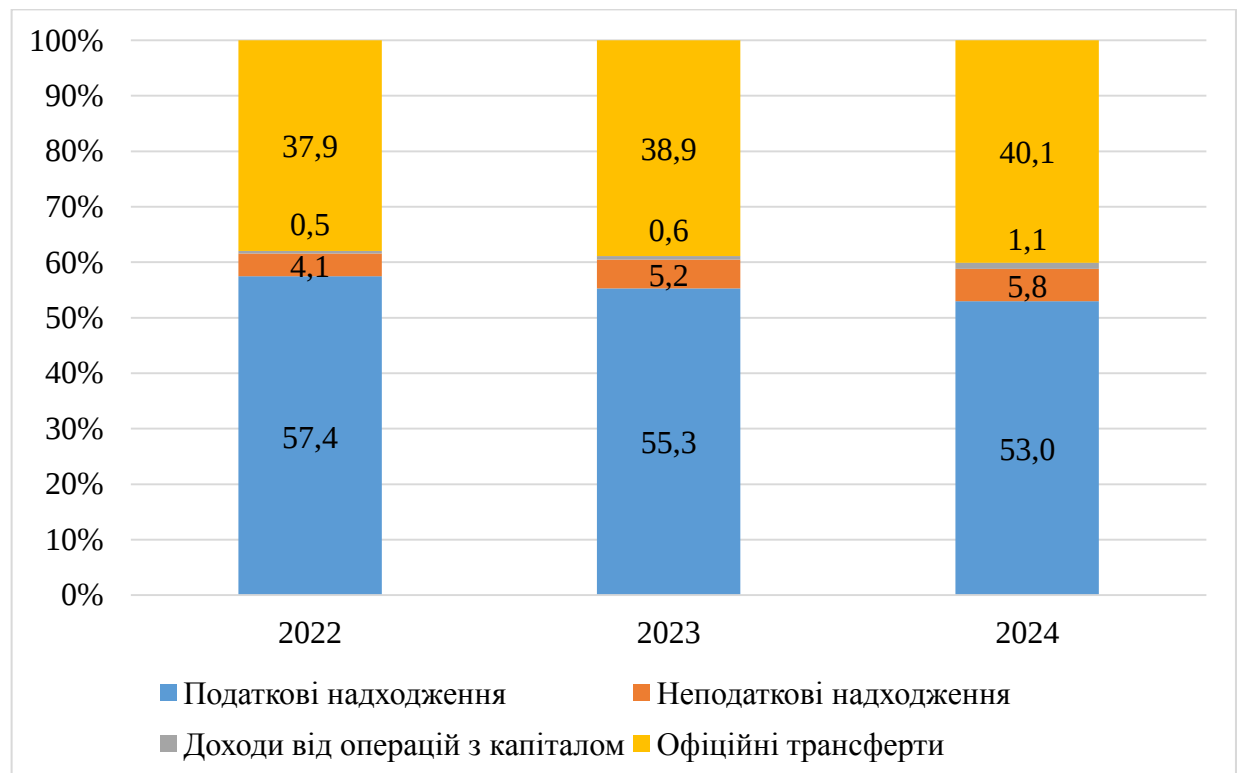
Джерело: розраховано автором за даними [54]

Структура доходів є досить стабільною протягом аналізованого періоду. Податкові надходження залишаються провідним джерелом бюджету і їх відносний приріст становив 112,2% за 3 роки. Неподаткові надходження попри незначну частку у загальних доходах показали зростання на 72,3% за 2022-2024 роки. Доходи від операцій з капіталом збільшилися у 2,5 рази і

становили 203,2 млн грн у 2024 році, що може свідчити, як про позитивну тенденцію до приватизації неефективної комунальної власності, так і швидкому продажу цінних державних активів для підтримання фінансової стабільності. Офіційні трансферти зросли на 28,8% і у 2024 році їхня частка становила 40,1% від загальних доходів, що є ознакою значної залежності місцевого бюджету від центральної підтримки.

Частка у доходах зведеного бюджетного України скоротилась з 0,7% у 2022 році до 0,5% у 2024 році, що свідчить про збільшення залежності від підтримки держбюджету.

На графіку 2.3. зображено зміни в структурі доходів зведеного бюджету Рівненської області за 2022-2024 роки. Згідно даних, спостерігається скорочення частки податкових надходжень на 4,4%, натомість збільшилася частка офіційних трансфертів з 37,9% у 2022 до 40,1% у 2024 році. Це свідчить про збільшення залежності місцевого бюджету від дотацій. Також спостерігається незначне зростання частки доходів від операцій з капіталом на 0,6% та неподаткових надходжень на 1,7%.

Джерело: побудовано автором за даними [54]

Рис. 2.3. Структура доходів зведеного бюджету Рівненської області за 2022-2024 роки

Доходи бюджету формуються з двох основних категорій – податкових та неподаткових надходжень:

податкові надходження, що складають основу бюджетних ресурсів, формуються за рахунок сплати обов’язкових платежів фізичними та юридичними особами. Вони включають податки на доходи, землю, майно тощо.

неподаткові доходи, в свою чергу, є допоміжним джерелом наповнення бюджету. До них належать кошти від оренди землі, користування природними ресурсами, плата за адміністративні послуги, надходження від штрафів, фінансових санкцій, а також інші джерела.

Таблиця 2.8.

Аналіз податкових надходжень зведеного бюджету Рівненської області за 2022-2024 роки

Показники	Роки						Темп росту, %
	2022		2023		2024		2024/ 2022
	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	
Податок на доходи фізичних осіб	6832,5	76,1	7599,9	72,8	6483,3	64,4	94,9
Податок на прибуток підприємств	77,4	0,9	138,2	1,3	158,4	1,6	204,7
Рентна плата за використання інших природних ресурсів	158,0	1,8	113,6	1,1	143,2	1,4	90,6
Внутрішні податки на товари та послуги	330,2	3,7	599,9	5,8	745,5	7,4	225,8
Місцеві податки і збори	1560,4	17,4	1956,9	18,8	2508,5	24,9	160,8
Інші податки та збори	17,9	0,2	24,2	0,2	30,9	0,3	172,6

Разом податкових надходжень	8976,6	100,0	10432,8	100,0	10069,8	100,0	112,2
-----------------------------	--------	-------	---------	-------	---------	-------	-------

Джерело: розраховано автором за даними [54]

Проведений аналіз податкових надходжень (табл. 2.8.) показує зростання загальних обсяг податкових надходжень з 8976,6 млн грн у 2022 році до 10069,8 млн грн у 2024 році, тобто на 12,2% за 2 роки.

Зокрема, податок на доходи фізичних дохід демонстрував зростання на 12,3% у 2023 році, проте відбулося зниження на 14,7% у 2024 році, що може бути пов'язано із зменшенням трудової активності населення.

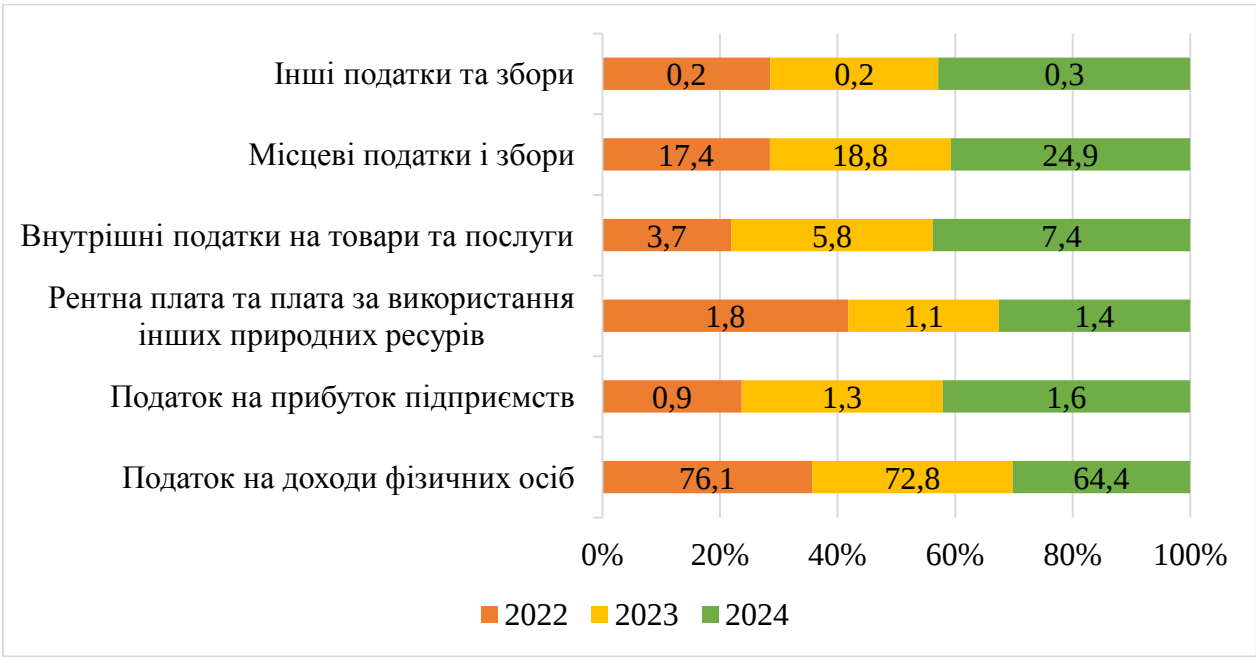
Податок на прибуток підприємств виріс на 104,7%, з 77,4 млн грн у 2022 до 158,4 млн грн у 2024 році.

Рентна плата за використання інших природних ресурсів скоротилася з 158 млн грн у 2022 до 143,2 млн грн у 2024 році.

Внутрішні податки на товари та послуги зросли на 125,8%, у 2024 році вони становили 745,5 млн грн.

Місцеві податки та збори демонструють зростання з 1560,4 млн грн до 2508,5 грн, тобто на 60,8% за період.

Інші податки та збори становили 30,9 млн грн у 2024 році, що свідчить про альтернативні податкові збори для формування доходів бюджету.

Джерело: побудовано автором за даними [54]

Рис. 2.4. Структура податкових надходжень зведеного бюджету Рівненської області за 2022-2024 роки

Згідно графіку рис. 2.4., можна зробити висновки, що ПДФО залишається провідним джерелом податкових надходжень і частка становить 64,4% у 2024 році. Відбувається диверсифікація податкових доходів і зростає частка місцевих податків і зборів з 17,4% у 2022 році до 24,9% у 2024 році. Також збільшується вага внутрішніх податків на товари та послуги, рентної плати за використання природних ресурсів та податок на прибуток підприємств.

У таблиці 2.9. наведено аналіз неподаткових надходжень зведеного бюджету Рівненської області за 2022-2024 роки. Спостерігається загальна тенденція зростання неподаткових надходжень до місцевого бюджету, з 643,9 млн грн у 2022 році до 1 109,2 млн грн у 2024 році, тобто на 72,3%.

Таблиця 2.9.

Аналіз неподаткових надходжень зведеного бюджету Рівненської області за 2022-2024 роки

Показники	Роки			Темп росту, %
	2022	2023	2024	2024/

	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	2022
Власні надходження бюджетних установ	452,5	70,3	776,2	78,6	822,6	74,2	181,8
Доходи від власності та підприємницької діяльності	16,8	2,6	26,7	2,7	45,6	4,1	271,4
Плата за надання адміністративних послуг	109,4	17,0	109,4	11,1	135,5	12,2	123,9
Надходження від орендної плати	47,5	7,4	42,6	4,3	49,3	4,4	103,8
Державне мито	0,8	0,1	0,8	0,1	0,9	0,1	112,5
Інші неподаткові надходження	16,9	2,6	31,7	3,2	55,3	5,0	327,2
Разом неподаткових надходжень	643,9	100,0	987,4	100,0	1109,2	100,0	172,3

Джерело: розраховано автором за даними [54]

Власні надходження бюджетних установ зросли з 452,5 млн грн до 822,6 млн грн за аналізований період, що відповідає зростанню на 181,8%. Це свідчить про значну активізацію діяльності бюджетних установ або розширення спектра їхніх утриманих доходів.

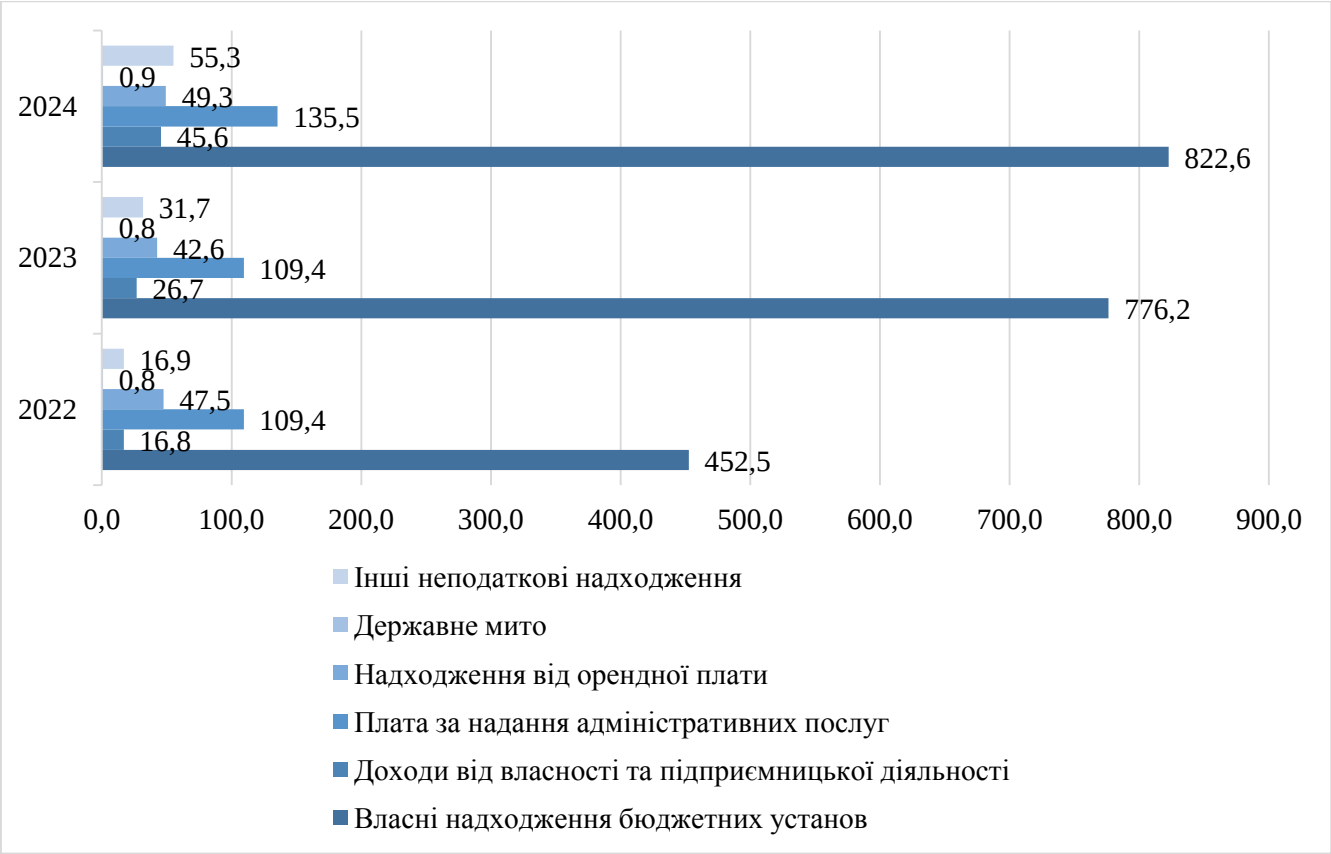
Доходи від власності та підприємницької діяльності демонструють позитивну динаміку з 16,8 млн грн у 2022 році до 45,6 млн грн у 2024 році.

Показники плати за адміністративні послуги демонструють незначне збільшення на 23,9% за 2022-2024 роки.

Надходження від орендної плати є доволі стабільним протягом періоду із ростом на 3,8%.

Державне мито. Залишилось стабільним на рівні 0,8–0,9 млн грн – зростання на 12,5%.

Інші неподаткові надходження демонструють зростання у 3,3 рази, з 16,9 млн грн до 55,3 млн грн.

Джерело: побудовано автором за даними [54]

Рис. 2.5. Структура неподаткових надходжень зведеного бюджету Рівненської області за 2022-2024 роки

Упродовж 2022–2024 років у структурі зведеного бюджету Рівненської області спостерігається позитивна динаміка обсягу міжбюджетних трансфертів (табл. 2.10.). Загальний обсяг офіційних трансфертів, що надаються органами державного управління, зріс із 5924,1 млн грн у 2022 році до 7631,5 млн грн у 2024 році, що становить приріст на 28,8%. Це свідчить про зростаючу роль державної підтримки у фінансовому забезпеченні потреб регіону в умовах дії воєнного стану та соціально-економічних викликів.

Таблиця 2.10.

Аналіз міжбюджетних трансфертів зведеного бюджету Рівненської області за 2022-2024 роки

Показники	Роки			Темп росту, %
	2022	2023	2024	
				2024/

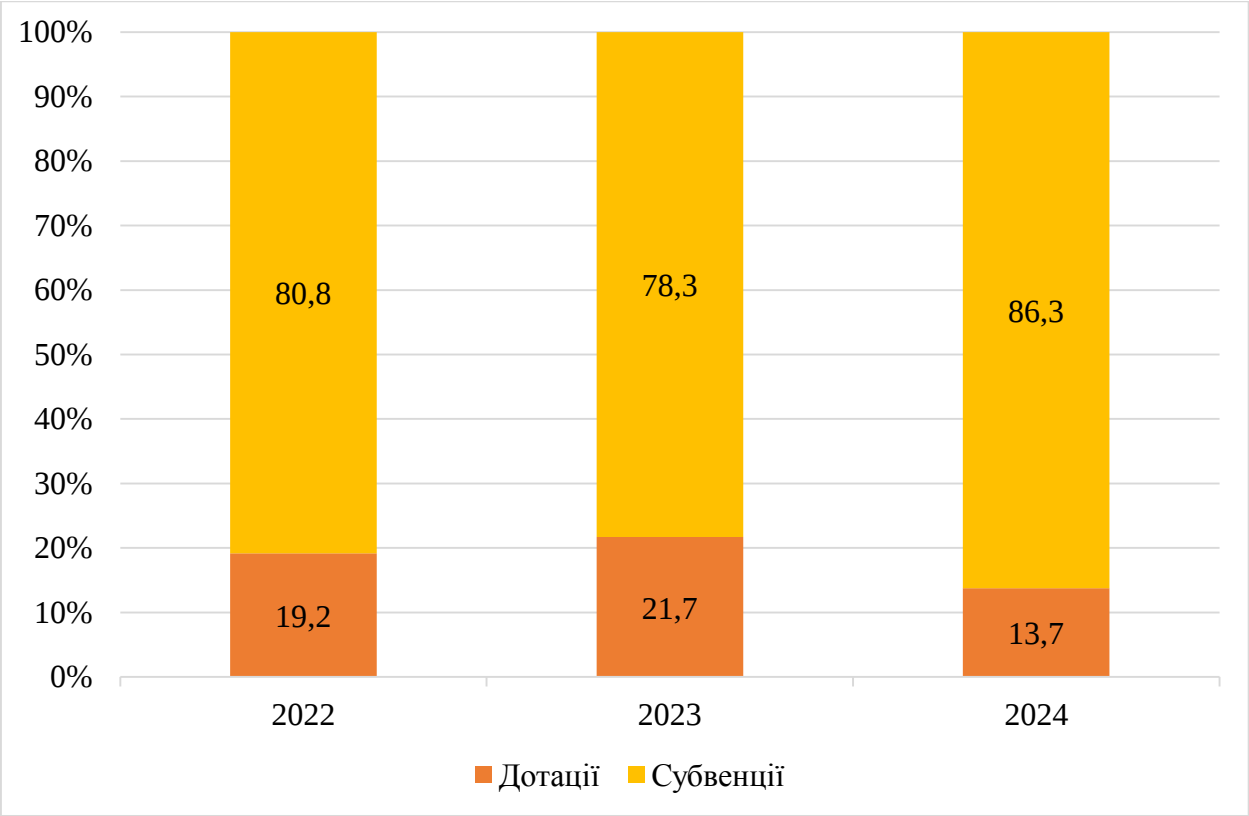
	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	2022
Офіційні трансферти від органів державного управління	5924,1	100,0	7335,0	100,0	7631,5	100,0	128,8
Дотації	1134,6	19,2	1590,9	21,7	1048,9	13,7	92,4
Субвенції	4788,9	80,8	5744,1	78,3	6582,6	86,3	137,5

Джерело: розраховано автором за даними [54]

При детальнішому розгляді динаміки окремих складових трансфертів простежуються відмінності в їх структурному наповненні. Так, у 2022 році дотації становили 1134,6 млн грн або 19,2% усіх трансфертів, у 2023 році цей показник зріс до 1590,9 млн грн (21,7%), але вже у 2024 році зменшився до 1048,9 млн грн (13,7%). Зниження абсолютного значення дотацій у 2024 році порівняно з 2022 роком склало 7,6%, що може свідчити про зменшення обсягу безумовної фінансової підтримки, яка надається без цільового призначення, або про зміну пріоритетів бюджетної політики держави щодо посилення адресності фінансування.

На противагу цьому, субвенції демонструють стійку тенденцію до зростання: з 4788,9 млн грн у 2022 році до 6582,6 млн грн у 2024 році, що відповідає приросту на 37,5%.

Відповідно до графіку рис. 2.6., їх частка у загальній структурі трансфертів збільшилася з 80,8% до 86,3%. Це свідчить про активізацію державного фінансування цільових програм, зокрема в таких сферах, як освіта, охорона здоров'я, соціальний захист тощо. Зростання субвенцій може бути пов'язане з необхідністю реалізації масштабних реформ або розширенням обсягів послуг, які передано на рівень місцевих бюджетів.

Джерело: побудовано автором за даними [54]

Рис. 2.6. Структура міжбюджетних трансфертів зведеного бюджету Рівненської області за 2022-2024 роки

У таблиці 2.11. проведено аналіз забезпеченості зведеного бюджету Рівненської області за період 2022–2024 років.

Таблиця 2.11.

Аналіз забезпеченості Рівненської області бюджетними ресурсами за 2022-2024 роки

№	Найменування	Алгоритм розрахунку	Роки			Темп росту, %
			2022	2023	2024	2024/2022
1	2	3	4	5	6	7
Вихідні дані						
1	Доходи бюджету, млн грн	-	15626,5	18868,0	19013,9	121,7

2	Доходи бюджету власні (без трансфертів), млн грн	-	9702,4	11533,0	11382,4	117,3
3	Видатки бюджету, млн грн	-	14852,8	19103,8	19256,5	129,6
4	Податкові доходи, млн грн	-	8976,6	10432,8	10069,8	112,2
5	Трансферти, млн грн	-	5924,1	7335,0	7631,5	128,8
6	Чисельність населення, тис. осіб	-	1117,6	1110,4	1109,5	99,3
7	Доходи зведеного бюджету України, млн грн	-	2196273,3	3104306,5	3587789,5	163,4
8	Власні податкові надходження (місцеві податки і збори), млн грн	-	1560,4	1956,9	2508,5	160,8
Розрахункові показники						
1	2	3	4	5	6	7
1	Коефіцієнт участі МБ у формуванні ЗБ України, %	Показує співвідношення між доходами МБ (без трансфертів) та доходами ЗБУ	0,44	0,37	0,32	71,8

Продовження табл. 2.11.

1	2	3	4	5	6	7
2	Рівень виконання місцевих бюджетів, %	Показує співвідношення між фактичними надходженнями до МБ та їх плановими величинами	99,57	104,40	104,00	104,4
3	Рівень податкових надходжень, %	Характеризує частку податкових надходжень у структурі доходів МБ	57,44	55,29	52,96	92,2
4	Коефіцієнт бюджетного покриття, %	Показує, яка частина видатків МБ фінансується за рахунок його доходів (без трансфертів)	65,32	60,37	59,11	90,5
5	Коефіцієнт фінансової залежності, %	Показує, яка частина видатків МБ покривається за рахунок надходжень від міжбюджетних трансфертів	39,89	38,40	39,63	99,4

6	Коефіцієнт автономії, %	Показує частку власних доходів у загальних доходах місцевого бюджету	62,09	61,12	59,86	96,4
7	Коефіцієнт дотаційності, %	Показує частку міжбюджетних трансфертів у загальних доходах МБ	37,91	38,88	40,14	105,9
8	Коефіцієнт податкової самостійності, %	Показує частку власних податкових надходжень у загальній сумі податкових надходжень МБ	17,38	18,76	24,91	143,3
9	Коефіцієнт бюджетної результативності грн/осіб	Характеризує, яка величина доходів МБ (без урахування трансфертів) припадає на одного мешканця регіону	868,15	1038,63	1025,90	118,2
10	Коефіцієнт відносної бюджетної результативності, %	Характеризує співвідношення між коефіцієнтами бюджетної результативності даного регіону та України	2,02	1,47	1,07	53,0
11	Коефіцієнт бюджетної забезпеченості населення, грн/осіб	Характеризує, яка величина видатків МБ припадає на одного мешканця регіону.	1328,99	1720,44	1735,60	130,6
12	Коефіцієнт відносної бюджетної забезпеченості населення, %	Характеризує співвідношення між коефіцієнтами бюджетної забезпеченості даного регіону та України	2,04	1,62	1,26	61,7

Джерело: розраховано автором за даними [54]

Результати аналізу забезпечення бюджету Рівненської області свідчать про поступове зниження участі регіону у формуванні загальнодержавного бюджету: коефіцієнт участі МБ знизився з 0,44 у 2022 році до 0,32 у 2024.

Рівень виконання місцевих бюджетів демонструє стабільність і навіть перевищення планів у 2023–2024 роках (104,4% та 104,0%), що свідчить про належне планування й контроль за надходженнями.

Рівень податкових надходжень знизився з 57,44% до 52,96%, що вказує на поступову втрату ваги податків у доходній структурі бюджетів, ймовірно, через збільшення трансфертів або зменшення надходжень від окремих податків.

Коефіцієнт бюджетного покриття, що показує здатність фінансувати витрати без трансфертів, також знизився до 59,11% у 2024 році проти 65,32% у 2022, що відображає зростаючу залежність від допомоги держави.

Коефіцієнт фінансової залежності майже не змінився і коливається в межах 39–40%, що означає стабільну частку трансфертів у витратах бюджету. У той же час коефіцієнт дотаційності зріс з 37,91% до 40,14%.

Коефіцієнт автономії показує відносне зниження з 62,09% у 2022 до 59,86% у 2024, що свідчить про зменшення ролі власних доходів. Водночас позитивним сигналом є зростання податкової самостійності з 17,38% до 24,91%, тобто збільшення частки місцевих податкових надходжень серед усіх податкових доходів.

Коефіцієнт бюджетної результативності зріс на 18,2%, до 1025,90 грн/осіб, що означає зростання бюджетних доходів на одного жителя. Проте коефіцієнт відносної бюджетної результативності скоротився до 1,07, що свідчить про сповільнення динаміки результативності Рівненської області у порівнянні із загальноукраїнським рівнем.

Коефіцієнт бюджетної забезпеченості населення також збільшився – з 1328,99 грн у 2022 році до 1735,60 грн у 2024 році, тобто видатки на одного мешканця регіону зросли на 30,6%. Однак відносна бюджетна забезпеченість знизилася до 1,26, що свідчить про те, що регіон втрачає лідируючі позиції в контексті забезпечення витрат на душу населення серед інших регіонів України.

2.3. Аналіз видатків зведеного бюджету регіону в контексті його соціально-економічного розвитку

Видатки бюджету Рівненської області забезпечують функціонування багатьох сфер економічного та соціального розвитку.

Для ефективного аналізу фінансової стратегії Рівненської області важливо розглянути структуру та динаміку видатків зведеного бюджету

регіону у період 2022–2024 років. Це дозволяє оцінити, як змінювались пріоритети бюджетної політики області у відповідь на соціально-економічні виклики, зокрема повномасштабну війну, зміни у фінансуванні державних програм, адаптацію до нових потреб населення та інституцій. Нижче наведено детальний аналіз динаміки видатків за основними напрямками.

У таблиці 2.12. проведено аналіз видатків зведеного бюджету Рівненської області за період 2022–2024 років.

Протягом аналізованого періоду загальний обсяг видатків зведеного бюджету Рівненської області зріс на 29,6%, що свідчить про посилення фінансових зусиль у забезпеченні ключових соціальних функцій регіону. Найбільше зростання видатків спостерігається у сфері соціального захисту – на 76,4%, що можна пов’язати з посиленою підтримкою внутрішньо переміщених осіб, вразливих верств населення та потребами, що виникли внаслідок воєнних дій. Видатки на освіту зросли на 23,8%, зберігаючи найвищу питому вагу в структурі бюджету 56,5% у 2024 році, що підтверджує пріоритетність цього напрямку у політиці регіону.

У сфері охорони здоров’я витрати також зросли на 10,1%, з поступовим зменшенням частки в структурі бюджету. Натомість суттєве збільшення фінансування економічної діяльності на 79,3% та загальнодержавних функцій на 42,1% свідчить про зміщення акцентів на підтримку економічної стійкості та управлінських структур.

Таблиця 2.12.

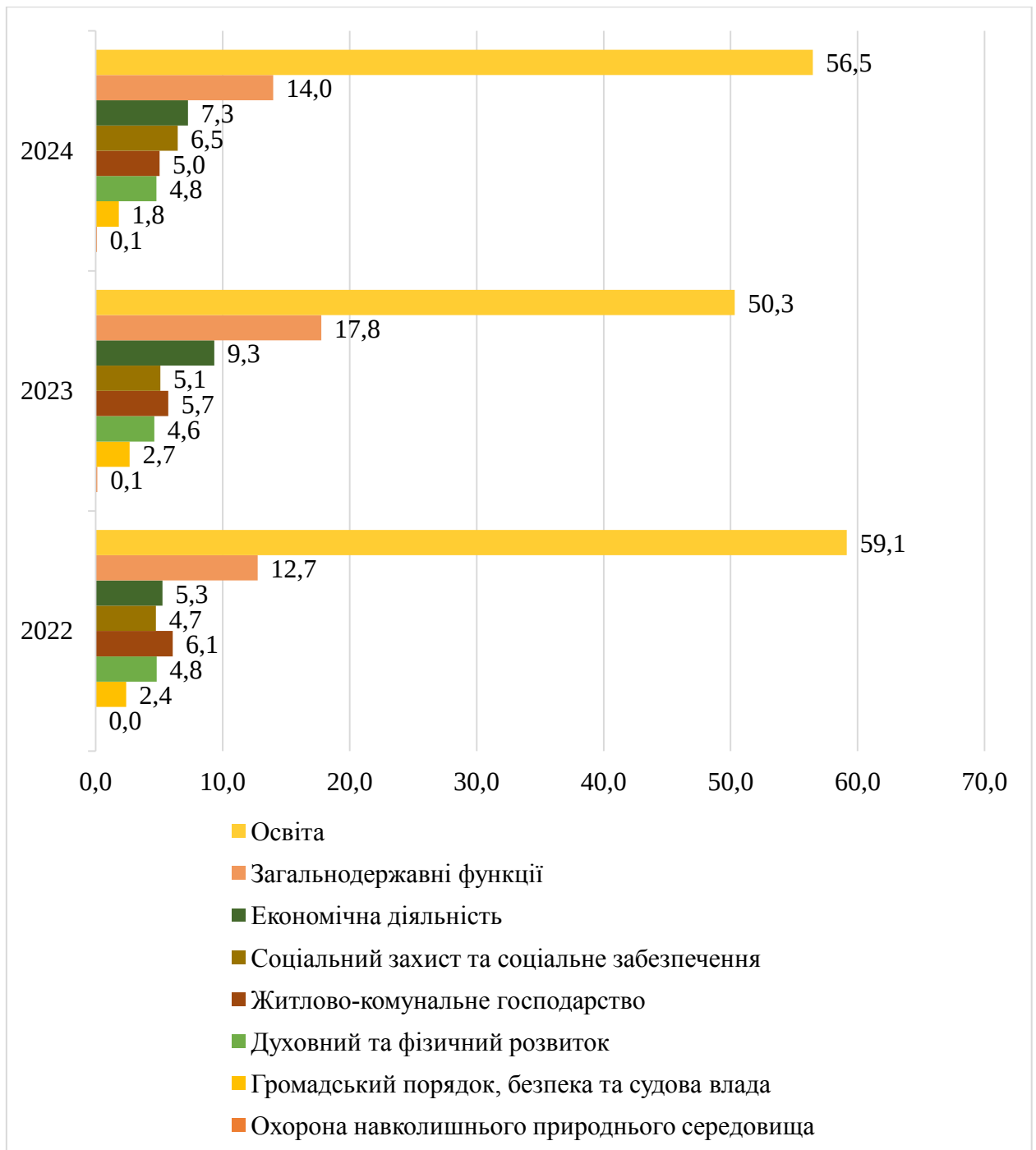
Аналіз видатків зведеного бюджету
Рівненської області за 2022-2024 роки

Показники	Роки						Темп росту, %
	2022		2023		2024		2024/ 2022
	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	
Соціальний захист та соціальне забезпечення	704,7	4,7	973,4	5,1	1243,1	6,5	176,4

Освіта	8784,3	59,1	9613,8	50,3	10876,3	56,5	123,8
Охорона здоров'я	718,9	4,8	833,6	4,4	791,3	4,1	110,1
Економічна діяльність	780,1	5,3	1783,5	9,3	1399,1	7,3	179,3
Житлово-комунальне господарство	900,9	6,1	1090,7	5,7	967,2	5,0	107,4
Загальнодержавні функції	1893,2	12,7	3393,9	17,8	2690,5	14,0	142,1
Духовний та фізичний розвиток	712,2	4,8	880,8	4,6	921,8	4,8	129,4
Громадський порядок, безпека та судова влада	356,2	2,4	510,8	2,7	348,5	1,8	97,8
Охорона навколишнього природного середовища	2,3	0,0	23,3	0,1	18,7	0,1	813,0
Видатки, всього	14852,8	100,0	19103,8	100,0	19256,5	100,0	129,6
Видатки зведеного бюджету України	3043499,1	x	4440940,2	x	4944026,1	x	162,4
Частка у видатках зведеного бюджету України, %	x	0,5	x	0,4	x	0,4	x

Джерело: розраховано автором за даними [54]

Особливо помітним стало зростання фінансування напрямів, пов'язаних із розвитком культури, спорту та захисту навколишнього природного середовища. Наприклад, витрати на екологічну сферу зросли у вісім разів, що може бути реакцією на нові виклики у сфері охорони довкілля в умовах війни.

Джерело: побудовано автором за даними [54]

Рис. 2.7. Структура видатків зведеного бюджету Рівненської області за 2022-2024 роки

Аналізуючи структуру видатків за допомогою графіка рис. 2.7., можна зробити висновки, що найбільшу частку займають видатки на освіту 59,1% та видатки на загальнодержавні функції 14,0% у 2024 році. Зросла частка видатків на соціальний захист та економічну діяльність, 6,5% та 7,3% у 2024 році відповідно.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що бюджетна політика Рівненської області у 2022–2024 роках демонструє адаптивність до зовнішніх викликів, пріоритетність соціального захисту, освіти та економічного розвитку, а також прагнення до забезпечення стійкої фінансової системи регіону.

Таблиця 2.13.

Аналіз видатків на загальнодержавні функції зведеного бюджету Рівненської області за 2022-2024 роки

Показники	Роки						Темп росту, %
	2022		2023		2024		2024/ 2022
	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	
Вищі органи державного управління, органи місцевої влади та місцевого самоврядування	1235,6	65,3	1433,6	42,2	1535,8	57,1	124,3
Інші загальні функції державного управління	184,1	9,7	43,8	1,3	46,6	1,7	25,3
Міжбюджетні трансферти	473,5	25,0	1916,4	56,5	1108,1	41,2	234,0
Разом загальнодержавні функції	1893,2	100,0	3393,8	100,0	2690,5	100,0	142,1

Джерело: розраховано автором за даними [54]

Детальний аналіз видатків на загальнодержавні функції зведеного бюджету Рівненської області за 2022-2024 року дозволяє зробити висновок, що загальний обсяг фінансування зріс на 42,1%.

Основна частка витрат стабільно припадала на вищі органи державного управління та місцевого самоврядування. Їх фінансування у 2024 році становило понад половину всіх видатків цієї категорії, що свідчить про сталу потребу в забезпеченні адміністративних функцій регіону.

Натомість видатки на міжбюджетні трансферти мали різко виражену змінність. Їхня частка стрімко зросла з 25,0% у 2022 році до 56,5% у 2023 році, що, ймовірно, пов’язано з посиленою підтримкою окремих

територіальних громад у складний період війни. У 2024 році трансфери знизилися до 41,2%, однак зберегли високу вагу в загальній структурі.

Фінансування інших загальних функцій державного управління демонструвало тенденцію до зниження – як в абсолютних, так і у відносних показниках. Це може свідчити про оптимізацію другорядних адміністративних витрат на користь більш пріоритетних сфер.

Таким чином, бюджетна політика в частині загальнодержавних функцій у Рівненській області характеризується адаптивністю до поточних потреб, зростанням ролі міжбюджетної підтримки та збереженням стабільного ресурсу для органів державного управління.

У таблиці 2.14. проведено аналіз видатків на охорону безпеки, права, природного середовища та здоров'я зведеного бюджету Рівненської області за період 2022–2024 років.

Загальний обсяг видатків у 2024 році порівняно з 2022 роком зріс на 7,5%, проте розподіл коштів між напрямками зазнав значних коливань.

Найбільша частка витрат традиційно припадала на лікарні та санаторно-курортні заклади, попри позитивну тенденцію за період 2022-2024 рік, темпи фінансування скоротилися у 2024 році, що може свідчити про оптимізацію структури медичних послуг або перерозподіл ресурсів у межах галузі охорони здоров'я.

Паралельно зменшилися витрати на протипожежний захист і рятування – майже на половину, що вказує на зниження інтенсивності фінансування у сфері цивільного захисту. Проте зросли видатки на інші заходи в галузі охорони здоров'я – зокрема, на поліклінічну допомогу, будинки дитини та інші медичні установи, що підкреслює акцент на розширення профілактичної і соціально орієнтованої медицини.

Найбільш стрімке зростання демонстрували видатки на охорону навколишнього природного середовища – майже у дев'ять разів. Це може свідчити про актуалізацію екологічної політики в регіоні.

Таблиця 2.14.

Аналіз видатків на охорону громадської безпеки, природного середовища та здоров'я зведеного бюджету Рівненської області за 2022-2024 роки

Показники	Роки						Темп росту, %
	2022		2023		2024		2024/ 2022
	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	
Протипожежний захист та рятування	130,4	12,1	88,7	6,5	71,8	6,2	55,1
Інша діяльність у сфері громадського порядку, безпеки та судової влади	225,7	21,0	422,1	30,9	276,5	23,9	122,5
Охорона навколишнього природного середовища	2,1	0,2	23,3	1,7	18,7	1,6	890,5
Поліклініки і амбулаторії, швидка та невідкладна допомога	156,9	14,6	200,1	14,6	176,9	15,3	112,7
Лікарні та санаторно-курортні заклади	427,3	39,7	488,3	35,7	408,8	35,3	95,7
Будинки дитини	20,8	1,9	22,5	1,6	28,0	2,4	134,6
Станції переливання крові	23,8	2,2	21,3	1,6	23,0	2,0	96,6
Інші заклади та заходи у сфері охорони здоров'я	90,2	8,4	101,3	7,4	154,3	13,3	171,1
Разом видатків на охорону безпеки, права, природного середовища та здоров'я	1077,2	100,0	1367,6	100,0	1158,4	100,0	107,5

Джерело: розраховано автором за даними [54]

Загалом бюджетна політика в межах цієї категорії характеризується гнучкістю та реагуванням на зміни соціальних і безпекових викликів, демонструючи перехід від домінування інфраструктурних витрат до більш збалансованої підтримки соціальних, медичних і екологічних напрямів.

У таблиці 2.15. проведено аналіз видатків на економічну діяльність та житлово-комунальне господарство зведеного бюджету Рівненської області за період 2022–2024 років.

Таблиця 2.15.

Аналіз видатків на економічну діяльність та житлово-комунальне господарство зведеного бюджету Рівненської області за 2022-2024 роки

Показники	Роки						Темп росту, %
	2022		2023		2024		2024/ 2022
	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	
Загальна економічна, торгівельна та трудова діяльність	1,2	0,1	5,1	0,2	4,6	0,2	383,3
Сільське господарство, лісове господарство та мисливство	11,0	0,7	25,9	0,9	19,2	0,8	174,5
Інша промисловість та будівництво	89,2	5,3	157,3	5,5	139,1	5,9	155,9
Транспорт	398,2	23,7	1233,9	42,9	368,4	15,6	92,5
Зв'язок, телекомунікація та інформатика	3,1	0,2	1,9	0,1	2,6	0,1	83,9
Інші галузі економіки	11,3	0,7	12,5	0,4	24,6	1,0	217,7
Інша економічна діяльність	266,0	15,8	346,9	12,1	840,3	35,5	315,9
Житлове господарство	3,2	0,2	25,6	0,9	33,2	1,4	1037,5
Комунальне господарство	691,7	41,2	1038,3	36,1	907,5	38,4	131,2
Інша діяльність у сфері житлово-комунального господарства	206,0	12,3	26,8	0,9	26,7	1,1	13,0
Разом видатків на економічну діяльність та житлово-комунальне господарство	1680,9	100,0	2874,2	100,0	2366,2	100,0	140,8

Джерело: розраховано автором за даними [54]

Загальний обсяг витрат у 2024 році склав 2366,2 млн грн, що на 40,8% більше порівняно з 2022 роком. Проте спостерігається певна варіабельність у розподілі коштів між галузями.

Значне зростання продемонстрували видатки на іншу економічну діяльність, які зросли у понад три рази, і становили 840,3 млн грн у 2024

році. Це може свідчити про впровадження нових регіональних програм, пов’язаних з економічною підтримкою або залученням інвестицій. Витрати на іншу промисловість та будівництво також зросли на 55,9%, що вказує на розвиток інфраструктурних ініціатив.

Натомість витрати на транспорт, які в 2023 році становили майже 43% бюджету категорії, в 2024 році суттєво зменшились до 15,6%, що може бути пов’язано із завершенням великих транспортних проєктів або зменшенням фінансування в умовах зміни пріоритетів.

У сфері житлово-комунального господарства найбільшого зростання зазнали видатки на житлове господарство, з 3,2 млн у 2022 році до 33,2 млн грн у 2024 році, що може вказувати на модернізацію житлового фонду. Видатки на комунальне господарство зросли на 31,2% за аналізований період. Натомість відбулось скорочення видатків на зв’язок, телекомунікацію та інформатику та іншу діяльність у сфері ЖКГ.

Загалом дані свідчать про зростаючу увагу до розвитку економіки регіону та модернізації житлово-комунальної інфраструктури, але з певними структурними зрушеннями у пріоритетах.

Проведений аналіз видатків на освіту, духовний та фізичний розвиток (табл. 2.16.) демонструє помірне зростання на 2301,5 млн грн, або на 24,2%. Найбільшу частину коштів традиційно спрямовано на загальну середню освіту, де фінансування зросло на 1128,0 млн грн (з 5962,6 до 7090,6 млн грн), що вказує на стабільну підтримку шкільної системи в регіоні.

Таблиця 2.16.

Аналіз видатків на освіту, духовний та фізичний розвиток веденого бюджету Рівненської області за 2022-2024 роки

Показники	Роки			Темп росту, %
	2022	2023	2024	2024/

	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	2022
Дошкільна освіта	1300,6	13,7	1484,5	14,1	1664,1	14,1	127,9
Загальна середня освіта	5962,6	62,8	6406,2	61,0	7090,6	60,1	118,9
Професійна (професійно-технічна) освіта	589,2	6,2	627,9	6,0	631,8	5,4	107,2
Фахова передвища та вища освіта	267,9	2,8	273,1	2,6	319,5	2,7	119,3
Післядипломна освіта	37,7	0,4	37,6	0,4	36,6	0,3	97,1
Позашкільна освіта та заходи із позашкільної роботи з дітьми	386,1	4,1	407,5	3,9	457,2	3,9	118,4
Інші заклади та заходи у сфері освіти	240,3	2,5	376,8	3,6	676,3	5,7	281,4
Фізична культура та спорт	216,4	2,3	306,3	2,9	305,3	2,6	141,1
Культура та мистецтво	494,5	5,2	572,5	5,5	615,3	5,2	124,4
Медіа (засоби масової інформації)	1,2	0,01	2,1	0,02	1,3	0,01	108,3
Разом видатків на освіту, духовний та фізичний розвиток	9496,5	100,0	10494,5	100,0	11798,0	100,0	124,2

Джерело: розраховано автором за даними [54]

Видатки на дошкільну освіту також демонструють зростання з 1300,6 до 1664,1 млн грн (тобто на 27,9%), що може свідчити про розширення мережі дитсадків або підвищення заробітних плат працівникам. Професійно-технічна освіта за цей період демонструвала повільніше зростання, що становить 42,6 млн грн, що вказує на помірну увагу до цієї ланки освіти.

Також стрімке зростання спостерігається у статті інші заклади та заходи у сфері освіти на 181,4% за 2022-2024 роки. Це може бути наслідком розширення програм інклюзивної освіти або фінансування нових освітніх ініціатив.

Видатки на культуру та мистецтво зросли на 120,8 млн грн, а на фізичну культуру та спорт на 88,9 млн грн, що може свідчити про збереження підтримки культурно-спортивної інфраструктури, зокрема в умовах воєнного стану.

Загалом зростання видатків на гуманітарну сферу відображає пріоритетність підтримки соціального розвитку та інвестицій у людський капітал регіону.

У таблиці 2.17. проведено аналіз видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення зведеного бюджету Рівненської області за 2022-2024 роки.

Загалом зростання становило 76,4% за період 2022-2024 років, що свідчить про збільшення навантаження на пенсійне забезпечення в умовах демографічних змін та загального зростання пенсій.

Видатки на підтримку непрацездатних збільшились з 27,1 до 45,1 млн грн, що відображає необхідність покриття зростаючих потреб осіб з інвалідністю або тривалими захворюваннями. Значне зростання у 5,7 разів спостерігалось у категорії допомоги безробітним з 3,8 млн грн у 2022 році до 21,7 млн грн у 2024-му. Це може бути наслідком зростання кількості офіційно зареєстрованих безробітних на тлі воєнного стану та економічної нестабільності.

Новий напрям фінансування – це допомога у вирішенні житлового питання, яка з'явилася лише у 2023 році і становила 61,1 млн грн, а в 2024 році зросла до 127,4 млн грн. Це може бути пов'язано з реалізацією житлових програм для ВПО та постраждалих від війни. Водночас значно скоротилися видатки на соціальний захист інших категорій населення з 84,2 до 27,1 млн грн, що може свідчити про зміщення фокусу бюджетної підтримки.

Таблиця 2.17.

Аналіз видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення зведеного бюджету Рівненської області за 2022-2024 роки

Показники	Роки	Темп
-----------	------	------

							росту, %
	2022		2023		2024		2024/ 2022
	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	
Соціальний захист на випадок непрацевдатності	27,1	3,8	34,2	3,5	45,1	3,6	166,4
Соціальний захист пенсіонерів	349,6	49,6	434,3	44,6	500,2	40,2	143,1
Соціальний захист ветеранів війни та праці	1,1	0,2	1,2	0,1	2,2	0,2	200,0
Соціальний захист сім'ї, дітей та молоді	59,4	8,4	82,8	8,5	106,2	8,5	178,8
Соціальний захист безробітних	3,8	0,5	11,7	1,2	21,7	1,7	571,1
Допомога у вирішенні житлового питання	0,0	0,0	61,1	6,3	127,4	10,2	2,1
Соціальний захист інших категорій населення	84,2	11,9	44,9	4,6	27,1	2,2	32,2
Інша діяльність у сфері соціального захисту	179,5	25,5	303,1	31,1	413,1	33,2	230,1
Разом видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення	704,7	100,0	973,3	100,0	1243,0	100,0	176,4

Джерело: розраховано автором за даними [54]

Витрати на іншу діяльність у сфері соціального захисту зросли на 233,6 млн грн, що ймовірно, включає комплексні програми підтримки населення в умовах кризи.

Загалом, структура та динаміка видатків вказують на посилення соціальної функції бюджету регіону та адаптацію до нових викликів.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Упродовж останніх десятиліть у більшості розвинених країн здійснювались масштабні реформи бюджетної системи, основною метою яких було впровадження програмно-цільового бюджетного планування. Сам термін «програмно-цільове бюджетування» свідчить про комплексний характер цього підходу, що охоплює як планування видатків органів державної влади та місцевого самоврядування, так і управління бюджетними ресурсами окремих розпорядників коштів – міністерств, відомств, бюджетних установ і державних підприємств. Однією з ключових переваг цієї моделі є її відкритість та здатність до еволюції відповідно до потреб суспільства [72, с. 12].

Програмно-цільове бюджетування в узагальненому вигляді можна охарактеризувати як систему управління бюджетом, яка забезпечує зв'язок між обсягами витрат і досягненням конкретних результатів, із врахуванням їх соціальної та економічної ефективності. Цей підхід був вперше реалізований у США наприкінці 1940-х років, а згодом був адаптований у Великій Британії, Канаді, Австралії та Новій Зеландії.

У Великій Британії етапи реформування бюджетної системи охоплюють, зокрема, реформу 1988 року, коли було ініційовано комплексну оцінку ефективності управління державними фінансами. У результаті впроваджено двоєдиний підхід: угоди про бюджетні послуги та угоди про якість послуг. Вони передбачають встановлення цілей, показників ефективності та очікуваних результатів для кожного міністерства [76, с. 148].

У Новій Зеландії з середини 1990-х років було започатковано кардинальні зміни у функціонуванні державного сектору. Зокрема, було введено контрактні механізми фінансування, засновані на досягненні результатів, та забезпечено більшу автономію міністерствам у виборі

ресурсів. Завдяки цьому країна досягла сталого бюджетного профіциту й стабілізувала обсяги державного споживання.

Канада у 1995 році ініціювала впровадження результативного управління у всіх міністерствах і відомствах федерального рівня. Планування, оцінювання та звітність стали основними інструментами забезпечення прозорості та ефективності використання бюджетних коштів, що дозволило системно оцінювати соціально-економічний ефект від урядових програм.

Схожі реформи були реалізовані також у країнах, що розвиваються, зокрема за підтримки Світового банку. Ці зміни часто були частиною ширших структурних трансформацій, ініційованих під тиском зовнішніх кредиторів, і торкалися переважно країн з низьким рівнем доходів, як-от Бенін, Мозамбік, Танзанія та інші [43, с. 71].

Для України цей досвід є надзвичайно актуальним, оскільки вона також перебуває на шляху системного реформування бюджетного процесу. Особливо цінним є приклад Таїланду, де попри обмежені результати першої спроби впровадження бюджетування, орієнтованого на результат, було продемонстровано критичну важливість політичної волі та інституційної спроможності.

У країнах Балтії перехід до результативного бюджетування відбувся пізніше, але з урахуванням подібних стартових умов ці приклади є корисними для формування української моделі бюджетної реформи. Зокрема, досвід підтверджує доцільність і ефективність застосування програмно-цільового підходу в умовах трансформаційної економіки.

У європейських країнах важливим етапом у стабілізації бюджетної політики стало підписання Маастрихтського договору 1992 року. Він визначив ключові макрофінансові параметри – обмеження дефіциту бюджету до 3% ВВП та загального державного боргу до 60% ВВП – що сприяло зміцненню фінансової дисципліни та прозорості управління публічними фінансами.

Бюджетна політика в країнах Європейського Союзу будувалась на низці стратегічних пріоритетів, серед яких основними були:

1. Обмеження зростання державних видатків – запроваджувалися заходи для стримування необґрунтованого збільшення бюджетних витрат з метою збереження макроекономічної стабільності.

2. Скорочення податкового тиску – здійснювалася цілеспрямована політика щодо зменшення податкового навантаження на фізичних осіб та суб'єкти господарювання з метою стимулювання ділової активності.

3. Оптимізація структури державних витрат – відбувався перерозподіл бюджетних ресурсів на користь фінансування інфраструктурних проєктів і розвитку людського капіталу, що є основою довгострокового зростання.

4. Підвищення ефективності надання державних послуг – реалізовувалися ініціативи, спрямовані на покращення якості та результативності публічних послуг для громадян і бізнесу.

5. Фіскальна збалансованість за умов зниження податкового навантаження – вживалися заходи для запобігання зростанню бюджетного дефіциту попри загальне зниження рівня оподаткування.

Ці напрямки були спрямовані на формування сприятливого економічного середовища, яке б забезпечувало сталий розвиток, підтримувало інновації та сприяло зростанню підприємницької активності.

З метою підвищення рівня фіскальної відповідальності та координації бюджетної політики держав-членів, у 1997 році був ухвалений Пакт стабільності і зростання, що ґрунтувався на статтях 99 та 104 Маастрихтського договору (із поправками, прийнятими у 1993 році). Цей документ передбачав чіткі фіскальні обмеження, зокрема норму щодо граничного рівня бюджетного дефіциту, який не повинен перевищувати 3% валового внутрішнього продукту.

Уже в рік його ухвалення п'ять країн ЄС – Люксембург, Данія, Ірландія, Нідерланди та Фінляндія – змогли досягти встановленого

показника. В інших державах-членах також було зафіксовано суттєве зменшення розміру дефіциту, що свідчило про ефективність нових фіскальних правил [44, с. 31].

Пакт стабільності і зростання став ключовим елементом у формуванні нової бюджетної парадигми в ЄС, орієнтованої на фінансову стійкість та дотримання спільних зобов'язань у межах економічного й валютного союзу.

Запровадження єдиної європейської валюти – євро – у 1999 році стало важливим кроком на шляху поглиблення інтеграційних процесів у межах Європейського Союзу. Водночас це обумовило необхідність перегляду підходів до бюджетної політики, яка відтоді мала не лише сприяти економічному зростанню, а й забезпечувати макроекономічну стабільність в умовах спільної валюти.

Відтак, країни-члени були зобов'язані дотримуватися узгоджених фіскальних критеріїв, зокрема щодо граничного рівня державного боргу та бюджетного дефіциту. Дотримання цих правил дозволяло зменшити вразливість бюджетів до зовнішніх шоків, а також підвищити їхню стійкість до довгострокових викликів, зокрема пов'язаних зі старінням населення та збільшенням соціальних витрат.

Для дотримання встановлених фіскальних обмежень держави-члени Європейського Союзу мають реалізовувати заходи, які передбачають:

стримування темпів зростання державних видатків замість підвищення рівня оподаткування;

підвищення ефективності функціонування системи державних фінансів шляхом зменшення загального податкового навантаження, а також посилення податкової координації між країнами.

У рамках забезпечення фіскальної стабільності на рівні ЄС було запроваджено низку комплексних заходів, серед яких:

1. Оновлені положення Пакту стабільності і зростання, що включають: ліміт бюджетного дефіциту на рівні 3 % ВВП; зобов'язання щодо щорічного скорочення державного боргу у випадках, коли він перевищує 60

% ВВП; необхідність досягнення структурної збалансованості бюджету.

2. Пакт «Євро-Плюс», який містить такі стратегічні орієнтири: сприяння зростанню конкурентоспроможності та зайнятості; забезпечення довгострокової фіскальної стійкості; врахування демографічних змін як важливого фактора бюджетного планування.

3. Фіскальний договір, що зобов'язує: утримувати структурний дефіцит бюджету на рівні не більше 0,5 % ВВП; робити винятки для країн із низьким рівнем державного боргу.

Упровадження цих ініціатив спрямоване на мінімізацію ризиків надмірного бюджетного дефіциту та зростання державного боргу, які можуть стати передумовами фінансової нестабільності в регіоні.

Прикладами реалізації зазначених заходів на національному рівні можуть бути: оптимізація соціальних витрат та обмеження інвестиційних програм; підвищення окремих податкових ставок; запровадження структурних реформ, спрямованих на підвищення продуктивності економіки та ефективності державного управління.

Ефективне виконання цих фіскальних зобов'язань розглядається як передумова для довгострокової економічної стабільності та загального добробуту країн-членів Європейського Союзу.

Створення Європейського Союзу дало можливість державам-учасникам гармонізувати свої підходи до бюджетного регулювання з метою сприяння сталому соціально-економічному розвитку. Механізм координації фіскальної політики в межах ЄС передбачає визначення чітких параметрів, таких як граничний рівень дефіциту бюджету та державного боргу як частки від ВВП, а також впровадження системи моніторингу, яка включає санкції у разі порушення встановлених норм. Обов'язковим елементом є розробка національних програм стабільності (для країн Єврозони) та програм конвергенції (для інших країн ЄС), в яких окреслюються прогнози основних бюджетних показників на середньострокову перспективу. Усі ці інструменти спрямовані на своєчасне виявлення фіскальних ризиків, корекцію бюджетної

політики та пошук ефективних економічних важелів управління.

Соціальні витрати, як складова функції перерозподілу державних ресурсів, мають ключове значення для формування повноважень центрального рівня влади у сфері бюджетного управління. Ефективне планування та реалізація соціальних програм потребує достовірної інформації про рівень добробуту населення, кількість осіб, які потребують підтримки, та їх соціальні характеристики на регіональному рівні. У зв'язку з цим перерозподіл видаткових повноважень між різними рівнями державного управління в сфері соціального захисту є логічно обґрунтованим.

Міжнародна практика свідчить, що поєднання державних і приватних підходів до надання суспільних послуг дозволяє підвищити ефективність використання бюджетних коштів. Приватні провайдери, маючи вищу мотивацію до досягнення результатів, можуть забезпечити якісніше надання послуг на місцевому рівні. Водночас передача функцій органам місцевого самоврядування в таких сферах, як освіта, охорона здоров'я та соціальний захист, супроводжується ризиком зростання територіальної нерівності в доступі до якісних послуг через різний фінансовий потенціал муніципалітетів.

У низці країн ці проблеми вирішувалися шляхом впровадження єдиних стандартів надання публічних послуг, які є обов'язковими для врахування при формуванні місцевих бюджетів. Таким чином, витрати органів місцевого самоврядування плануються відповідно до встановлених нормативів, що сприяє уніфікації якості публічних послуг.

Для країн із значними міжрегіональними відмінностями у фінансовій спроможності характерна централізована модель управління бюджетними ресурсами, яка передбачає суттєвий рівень їх перерозподілу з метою забезпечення територіальної рівноваги у доступі до базових суспільних благ.

Одним із ключових напрямів бюджетної політики органів місцевого самоврядування має стати розробка довгострокової стратегії впровадження та вдосконалення програмно-цільового методу управління фінансами.

Стратегічною метою розвитку кожної територіальної громади є збереження її самобутності як місцевого осередку з гармонійно розвиненою економікою, активною громадською участю, сучасною інфраструктурою та якісним муніципальним середовищем. Це середовище повинне забезпечувати високий рівень життя населення і створювати сприятливі умови як для ведення підприємницької діяльності, так і для культурного та оздоровчого дозвілля [23, с. 76].

Ефективна реалізація стратегії розвитку місцевих бюджетів є неможливою без формування цілісної бюджетно-податкової політики. Місцеві бюджети виступають інструментом забезпечення поступального розвитку закладів освіти, охорони здоров'я, культури, житлово-комунального господарства та транспортної інфраструктури. Водночас, за їх допомогою здійснюється вирівнювання рівнів соціально-економічного розвитку між різними територіями.

Запровадження програмно-цільового підходу до бюджетного планування дає змогу комплексно вирішувати проблеми місцевих фінансів, забезпечуючи пряму залежність між здійсненими видатками та очікуваними результатами, а також оцінюючи соціальну й економічну ефективність використаних ресурсів.

Місцеві цільові програми мають набути статусу основного інструменту підвищення ефективності витрат місцевих бюджетів. Заплановані заходи в межах таких програм повинні бути тісно пов'язані з відповідними фінансовими ресурсами. При цьому загальний ефект від реалізації програмно-цільового підходу значною мірою залежить як від якості формування самих програм, так і від ефективності механізмів моніторингу та контролю за їх виконанням [7, с. 201].

Досягнення збалансованості місцевих бюджетів, оптимального використання фінансових ресурсів, стриманого рівня боргового навантаження та дотримання норм Бюджетного кодексу України є основними передумовами ефективної реалізації бюджетної політики на

місцях.

Разом з тим, низка діючих цільових програм і досі не повною мірою відповідає вимогам чинного законодавства. Зокрема, складним залишається процес інтеграції до програм елементів оцінки результативності, формулювання якісних та кількісних індикаторів досягнення цілей, а також визначення чітких механізмів їх практичного використання. У багатьох випадках відсутність кількісно вимірюваних результатів та неузгодженість у методиках оцінювання ефективності свідчать про потребу суттєвого вдосконалення програмного підходу до бюджетування на місцевому рівні.

Рис. 3.1. Вплив програмно-цільового методу на оптимізацію планування та реалізації бюджету [28, с. 32]

Програмно-цільовий метод бюджетування забезпечує:

-чіткий зв'язок між залученими ресурсами та очікуваними

результатами їх використання;

- цілеспрямоване розподілення бюджетних коштів за окремими програмами, що сприяє пріоритетизації фінансування;

- підвищення ефективності та прозорості бюджетного процесу завдяки визначенню конкретних цілей і показників кожної програми;

- посилення відповідальності та підзвітності учасників бюджетного процесу за досягнення встановлених результатів.

Сучасна практика управління фінансовими ресурсами вимагає відходу від традиційної моделі «управління за витратами» на користь моделі «управління за результатами». Така трансформація зумовлена прагненням більш раціонально використовувати наявні кошти й досягати стратегічно визначених цілей.

У класичній моделі «управління за витратами» головною задачею є контроль і обмеження обсягів фінансування певних видів витрат. Бюджет формується як сукупність коштів, розподілених за статтями, і увага зосереджується на дотриманні лімітів видатків. Основна мета – не перевищити встановлені бюджетні рамки, а не оцінити реальний вплив цих витрат на досягнення суспільно вагомих цілей.

Натомість модель «управління за результатами» орієнтована на отримання конкретних кінцевих ефектів. Бюджетування й фінансове планування в цьому разі ґрунтуються на формулюванні чітких завдань і ключових показників ефективності (KPI) для кожного проєкту або програми. Завдання цієї моделі – забезпечити, щоб кожна інвестиція сприяла досягненню визначених результатів: підвищенню якості послуг, оптимізації використання ресурсів, зростанню продуктивності або інших соціально-економічних ефектів.

Завдяки підходу «управління за результатами» можна:

1. Визначити пріоритетні напрями бюджетного фінансування, які мають найбільший вплив на реалізацію стратегічних цілей органу місцевого самоврядування чи державного органу.

2. Фокусуватися на безперервному моніторингу та оцінці виконання бюджетних програм, що дозволяє оперативно коригувати план фінансування у разі відхилень від запланованих показників.

3. Забезпечити більшу гнучкість бюджетування: за потреби ресурсне забезпечення можна переорієнтувати на ті програми, які демонструють вищу ефективність або гостріший попит.

4. Підвищити мотивацію відповідальних за реалізацію проєктів через встановлення чітких критеріїв оцінки та прозору систему звітування.

Рис. 3.2. Умови створення моделі планування результатів на регіональному рівні [32, с. 857]

У результаті перехід до моделі «управління за результатами» сприяє не лише оптимізації витрат, але й створенню стійкої системи, здатної адаптуватися до змін зовнішнього середовища та забезпечувати досягнення намічених соціально-економічних завдань. Такий підхід особливо важливий

для місцевих органів влади, які прагнуть підвищити якість надання публічних послуг і забезпечити сталий розвиток територіальних громад.

З метою підвищення результативності використання бюджетних коштів, ефективності функціонування муніципальних установ і досягнення поставлених цілей з мінімальними фінансовими витратами, головним розпорядникам бюджетних коштів слід дотримуватися таких підходів:

- у процесі формування бюджетних програм, за умов обмеженості фінансових ресурсів для забезпечення пріоритетних напрямів, необхідно здійснювати перегляд та оптимізацію інших витрат. Ухвалення нових зобов'язань має бути ретельно обґрунтованим і базуватися на реальних можливостях бюджету;

- визначення місцевих завдань має ґрунтуватися на аналізі потреб населення та суб'єктів господарювання у публічних послугах. При цьому обсяг фінансування повинен прямо залежати від досягнення запланованих результатів та дотримання стандартів якості у наданні таких послуг;

- видатки муніципальних установ повинні відповідати реальним потребам громадян у послугах, що передбачає їх постійне коригування та оптимізацію.

Програма соціально-економічного розвитку місцевого бюджету має залишатися ключовим стратегічним документом, який визначає цілі, завдання та заходи головних розпорядників бюджетних коштів на середньострокову перспективу. Ось кілька пропозицій, що повинна мати ця програма:

- містити результати діяльності місцевої влади за попередній період;
- визначати цілі та завдання на поточний і середньостроковий періоди разом із запланованими значеннями ключових показників;
- включати узгоджений комплекс заходів для досягнення поставлених цілей.

Таким чином, стратегічне планування на основі реальних потреб і результатів є необхідною умовою для ефективного управління місцевими

фінансами та досягнення сталого розвитку територіальних громад.

ВИСНОВКИ

Сучасна бюджетна політика виступає одним із ключових інструментів державного управління та є важливою складовою фінансової стратегії країни. Вона справляє значний вплив на різні аспекти національної економіки, зокрема на формування її конкурентоспроможності. Завдяки бюджетній політиці держава має можливість реалізовувати стратегічні заходи, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств і галузей у глобальному економічному середовищі.

Бюджетна політика регіону розглядається як комплекс економічних та адміністративних заходів у сфері управління бюджетом, що реалізуються відповідно до загальнодержавних та місцевих цілей. Вона спрямована на досягнення сталого соціально-економічного розвитку територій, активізацію економічної діяльності на місцях, підвищення якості бюджетного планування та ефективне використання місцевих фінансових ресурсів.

Важливою складовою реалізації бюджетної політики є нормативно-правове регулювання, яке створює необхідну правову базу для формування, виконання та моніторингу бюджетів. Воно забезпечує фінансову стабільність, прозорість бюджетного процесу та визначає повноваження і відповідальність усіх учасників, включаючи органи влади, громадськість та інші зацікавлені сторони.

У дипломній роботі обрана методика дослідження бюджетної політики регіону базується на комплексному економічному аналізі, що поєднує кількісні статистичні методи з якісною оцінкою фінансових процесів. Основна мета методичного підходу полягає у визначенні реального стану бюджетної політики Рівненської області, виявленні тенденцій її розвитку та обґрунтуванні напрямів підвищення її ефективності.

Рівненська область є важливим економічним регіоном України, з розвинутим аграрним сектором, енергетичною промисловістю та підприємництвом.

Попри зростання рівня зайнятості, відбувається скорочення економічно активного населення. При цьому регіон показує незначне збільшення середньомісячної заробітної плати при зростанні прожиткового мінімуму.

Демографія пенсійного населення показує зростання осіб, що потребують соціального захисту, при збільшенні середнього розміру пенсій це створює додаткове навантаження на бюджет області.

Валовий регіональний продукт демонструє повільне зростання після шоку 2022 року і займає стабільну частку у ВВП України протягом 2021-2023 років, що означає про суттєвий економічний потенціал регіону.

Позитивна динаміка діючих підприємств в Рівненській області свідчить про зростання економічної активності регіону.

Валова сільськогосподарська продукція демонструє повільне відновлення з незначним зростанням у 2023 році, що є ознакою пристосування аграрного сектору до нових викликів.

Капітальні інвестиції в регіон зростають і становлять 13506,0 млн грн у 2023 році. Це ознака збільшення інвестиційної привабливості регіону.

Відбулось зростання загальних доходів зведеного бюджету області з 15626,5 млн грн у 2022 році до 19013,9 млн грн у 2024 році, демонструючи приріст на 21,7%. Податкові надходження є основним джерелом бюджету і їх приріст становив 112,2% за 2022-2024 роки. Неподаткові надходження зросли на 72,3% і становили 203,2 млн грн у 2024 році. Доходи від операцій з капіталом збільшилися у 2,5 рази і становили 203,2 млн грн у 2024 році, що Офіційні трансферти зросли на 28,8% і у 2024 році їхня частка становила 40,1% від загальних доходів.

ПДФО та місцеві податки і збори є лідерами у структурі податкових надходжень (64,4% та 24,9% відповідно), тоді як у структурі неподаткових доходів домінують власні надходження бюджетних установ та плата за адміністративні послуги (74,2% та 12,2% відповідно).

Частка субвенцій у загальній структурі трансфертів збільшилася з 80,8% у 2022 році до 86,3% у 2024 році. Це може бути наслідком оптимізації

державного фінансування та збільшенні концентрації цільових програм.

Видатки зведеного бюджету Рівненської області зросли на 29,6% з 14852,8 млн у 2022 році до 19256,5 млн грн у 2024 році. Найбільшу частку видатків було виділено на освіту та загальнодержавні функції і їх приріст становив 23,8% та 42,1% відповідно. Стаття «соціальний захист та соц. забезпечення» отримала приріст на 76,4%, «охорона здоров'я» на 10,1%, «економічна діяльність» на 79,3%, «житлово-комунальне господарство» на 7,4%, «духовний та фізичний розвиток» на 29,4%, тоді як «громадський порядок, безпека та судова влада» скоротилась на 2,2%. На охорону навколишнього середовища видатки зросли у 8 разів.

У структурі видатків на загальнодержавні функції станом на 2024 рік видатки на вищі органи державного управління, органи місцевої влади та місцевого самоврядування займають 57,1%, а також 41,2% займають міжбюджетні трансферти.

Видатки на лікарні та санаторно-курортні заклади, поліклініки і амбулаторії, швидку та невідкладну допомогу та інші заклади та заходи у сфері охорони здоров'я становлять 63,9% від усіх видатків на охорону громадської безпеки, природного середовища та здоров'я. Близько 23,9% припадає на іншу діяльність у сфері громадського порядку, безпеки та судової влади. Відбулось значне скорочення видатків удвічі на протипожежний захист та рятування.

Вагому частку займають видатки на комунальне господарство, іншу економічну діяльність та транспорт. Значне зростання показують видатки на сільське господарство 74,5%, іншу промисловість та будівництво 55,9%, житлове господарство, при цьому відбулось скорочення у видатках на транспорт, зв'язок, телекомунікацію та інформатику, а також на іншу діяльність у сфері ЖКГ.

Загальна середня та дошкільна освіта займають 74,2% від усіх видатків на освіту, духовний та фізичний розвиток і демонструють зростання на 18,9% та 27,9% відповідно. Видатки на професійну (професійно-технічну) освіту

зросли на 7,2%, фахову передвищу та вищу освіту на 19,3%, позашкільну освіту на 18,4%, інші заклади та заходи у сфері освіти зросли у 2,8 разів. Післядипломна освіта отримала скорочення видатків на 2,9%. Видатки на фізичну культуру та спорт зросли на 41,1%, культуру та мистецтво на 24,4%, медіа на 8,3%.

Зростання видатків на соціальний захист становить 76,4% за 2022-2024 роки. Найбільшу частку становить соціальний захист пенсійного населення 40,2%, а також інша діяльність у сфері соц. Захисту. Новою статтею видатків з 2023 року є «допомога у вирішенні житлового питання» і вона становила 127,4 млн грн у 2024 році.

Проведений коефіцієнтний аналіз забезпеченості Рівненського обласного зведеного бюджету попри високий рівень виконання місцевих бюджетів 104,0% у 2024 році результативності демонструє зниження здатності фінансувати власні видатки без міжбюджетних трансфертів до 59,11%, поступове зниження автономії до 59,86%. Позитивним сигналом є зростання податкової самостійності до 24,91% та збільшення частки місцевих податкових надходжень. Зростання демонструють бюджетна результативність доходів на 18,2% і бюджетна забезпеченість населення на 30,6%.

Необхідно здійснювати розробку стратегії підвищення ефективності бюджетної політики Рівненської області, залучати наукову спільноту та бізнес для пошуку альтернативних джерел доходів та оптимізації існуючих. Вносити корективи у програмно-цільову систему видатків та стимулювати промисловість, аграрний сектор та бізнес, створюючи сприятливу економічну інфраструктуру.

Утворення Європейського Союзу надало державам-членам можливість гармонізувати свою бюджетну політику задля стимулювання соціально-економічного зростання. У межах ЄС запроваджено механізм координації бюджетної політики, що передбачає встановлення чітких нормативних орієнтирів, зокрема щодо граничного рівня бюджетного дефіциту та

державного боргу у відсотковому співвідношенні до валового внутрішнього продукту. Крім цього, система передбачає контрольні інструменти та заходи впливу у разі недотримання встановлених норм. Обов'язковою складовою цього процесу є розроблення програм стабільності та конвергенції, які містять прогностичні параметри основних бюджетних індикаторів. Усі ці заходи спрямовані на підтримання макрофінансової стабільності, попередження кризових явищ у бюджетній сфері, адаптацію фінансової політики та пошук ефективних підходів до управління економікою.

На рівні місцевого самоврядування одним із головних стратегічних напрямів бюджетної політики має стати розробка й впровадження довгострокової стратегії розвитку програмно-цільового методу бюджетування. Основною стратегічною метою розвитку територіальної громади є збереження та зміцнення її як місцевого центру зі стабільною економікою, активним громадянським суспільством, сучасною інфраструктурою та комфортним муніципальним середовищем, яке забезпечує високий рівень добробуту мешканців і сприятливі умови як для економічної активності, так і для культурного та оздоровчого відпочинку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аптекар С., Краснова В. Про формування місцевих бюджетів. *Економіка України*. 2014. №4. С. 42–47
2. Арістов Ю.Ю. Формування видатків бюджету як складова державної фінансової політики економічного розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 2.
3. Артус М. М., Хижа Н.М. Бюджетна система України: навчальний посібник К.: Видавництво Європейського університету, 2015. 220 с.
4. Благун І.Г. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. Львів: "Магнолія 2016", 2017. 224 с.
5. Бліхар М., Гей К. Правові засади складання та розгляду бюджетної декларації. *Підприємницьке господарство і право*. 2021. №6.
6. Бліщук К. М. Особливості управління публічними фінансами у воєнний період. *Ефективність державного управління*. 2023. № (70/71). С. 62–67
7. Бліщук К. М., Козак І. І. Ефективність управління публічними фінансами в нових економічних умовах. *Ефективність державного управління*. 2020. Вип. 2. С. 201-214 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2020_2_16
8. Бойцун Н.Є. Адаптація європейського досвіду управління місцевими фінансами в Україні. *Фінанси України*. 2015. № 5. С.9.
9. Боярко І., Дейнека О., Дехтяр Н. Аналіз бюджетної політики країн ЄС та України у сфері формування та використання державних видатків. *Вісник НБУ*. 2013. Вересень. С. 17-21.
10. Булгакова С.О., Колодій О.Т., Єрмошенко Л.В. та ін. Формування і функціонування бюджетної системи України: монографія / за заг. ред. А.А. Мазаракі. Київ: Книга. 2013. 344 с.
11. Бюджетна політика: прагматичні підходи до стратегічних рішень / К.В. Аврамченко, А.Л. Дешко, Я.А. Жаліло [та ін.]. – К. : СТ-

ДРУК, 2016. – 112 с

12. Бюджетна система України: тренінг-курс : навч. посіб. За заг. ред. В.М. Опаріна. К. : ДННУ "Академія фінансового управління", 2012. 392 с.
13. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI (із змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2542-14>
14. Бюджетний кодекс України: від 01.01.2010 р. № 2456-VI (зі змінами та доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
15. Василик О. Д. Бюджетна система України: підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2014. 544 с.
16. Василик О.Д. Державні фінанси України.-Київ :Вища школа, 2017.- С.-320
17. Васильєва Н.В., Гринчук Н.М., Дерун Т.М., Куйбіда В.С., Ткачук А. Ф. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. Київ: 2017. 119 с.
18. Венцель В.Т. Бюджетна політика як інструмент реалізації соціальної функції держави. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. Том 31 (70). 2020. №4.
19. Возняк Г. В. Бюджетна політика соціально-економічного розвитку регіонів України в умовах фінансової децентралізації : дис. д-ра екон. Наук : 08.00.08. Київ, 2017. 575 с.
20. Возняк Г.В. Бюджетна політика розвитку регіонів України: сучасна парадигма та орієнтири подальших реформ / Г.В. Возняк. – Львів : ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України”, 2016. – 520 с.
21. Горин В.П., Кізима Т.О., Кравчук Н.Я. Фінанси зарубіжних країн: навч. посіб.; за ред. О.П. Кириленко. Тернопіль: Економічна думка, 2013. 287 с
22. Громадянська мережа ОПОРА. [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <https://opora.rv.ua/>

23. Губерська, Н. Л., Чуприна, Л. М. Загальнотеоретична характеристика публічних фінансів в Україні та актуальні питання їх правового регулювання. *Юридичний бюлетень*. 2022. №22. С. 76-84

24. Гушта О.В. Порядок формування та використання коштів місцевих бюджетів. *Фінанси України*. 2015. № 1. С.10-15.

25. Дем'янишин В. Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 496 с.

26. Децентралізація дає можливості
<https://decentralization.gov.ua/news/12192>

27. Дідик А.М., Лемішовський В.І. Бюджетні установи: облік, оподаткування та звітність: навч. посіб. Львів : Апріорі, 2017. 1168 с.

28. Дюк А.А. Формування системи видатків державного бюджету та їх оптимізація. *Ефективна економіка*. 2018. №3.

29. Єпіфанов А.О., Сало І.В., Д'яконова І.І. Бюджет і фінансова політика України.– К.: Наукова думка, 2017.–15. Іваненко В.О. Місце та роль місцевих податків і зборів у забезпеченні місцевого самоврядування. *Фінанси України*. 2015. № 4. С.32-34.

30. Закон України «Про місцеве самоврядування» від 21.05.1997 № 280/97-ВР зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

31. Іжа М.М., Приходченко Л.Л., Саханенко С.Є. Регіональне управління: навч. посіб. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2020. 652 с.

32. Ілляшенко К.В. Програмно-цільове фінансування видатків місцевих бюджетів: дискусійні питання оцінки. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015(5). С. 857-862.

33. Ісмаїлов А.Б. Міжбюджетні відносини та напрями їх удосконалення. *Фінанси України*. 2014. №6. С. 28

34. Карлін М. І. Місцеві платежі в системі публічних фінансів

України. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*. 2022. Вип. 28. С. 112 – 115

35. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України. Історія, теорія, практика.- К: НІОС, 2010 С.151

36. Клімова С. Оптимізація інформаційно-правового забезпечення управління публічними фінансами. *Адміністративне право і процес*. 2022. № 32. С. 85-92

37. Колосова В.П. Планування видатків державного бюджету для реалізації інвестиційних програм, що кредитуються міжнародними інституціями. *Фінанси України*. 2015. № 2. С. 27-38

38. Конституція України від 28.06.1996 р.

39. Кравченко В.І. Місцеві фінанси України .Т-во „Знання” України.- 2019.- С.276.

40. Кужда Т. І. Бюджетний процес у системі управління публічними фінансами. *Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції "Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах"*. 3 листопада 2023 року. Т.: ФОП Паляниця В.А. 2023. С. 36-37

41. Кузьменко Н.А. Аналіз міжбюджетних відносин в Україні. *Фінанси України*. 2016. №9. С. 40–42

42. Легкоступ І.І. Теоретичні та практичні аспекти видатків місцевих бюджетів України в сучасних умовах. *Економіка. Фінанси. Право*. 2010. № 2. С. 22-26.

43. Лисенко, К. А. Управління публічними фінансами в сучасних умовах децентралізації. *Public finance management in today's decentralized environment*: дипломна робота магістра. Одеса, 2019. 71 с.

44. Луніна І.І. Місцеві бюджети України: пошук нових підходів до проведення реформ. *Економіка України*. 2018. №3. С.31-40.

45. Ляшенко Ю.І. Місцеве оподаткування в системі фінансової діяльності держави. *Фінанси України*. 2018. №6. С.104-107.

46. Малишко В.В. Аналіз видатків державного бюджету України. Економічний вісник університету. 2016. Вип. 29(1). С. 300- 303.
47. Моїсеєнков В.В. Формування місцевих бюджетів в умовах ринкових відносин. Фінанси України. 2016. №11. С. 16–19.
48. Музиченко Г. В., Коляда Т. А. Навчальний посібник з дисципліни «Публічні фінанси» [для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціально-поведінкові науки» спеціальності 052 «Політологія» та 281 «Публічне управління та адміністрування» денної та заочної форми навчання]. Одеса: Вид-во «Університет Ушинського». 2022. 100 с.
49. Наказ Міністерства фінансів України «Про бюджетну класифікацію» від 14 січня 2011 року № 11 зі змінами і доповненнями. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/mf11003?an=3113>
50. Новикова М.М. Укдосконалення взаємодії бюджетів різних рівнів. Фінанси України. 2012. № 10. С.84.
51. Опарін. В. М. Фінанси (загальна теорія) / В. М. Опарін. – К. : КНЕУ, 2018. – 240 с.
52. Остріщенко Ю.В. Досвід застосування стратегічного бюджетного планування в країнах з ринковою економікою. Наукові праці НДФІ. 2011. № 1 (54). С. 44-52.
53. Офіційний портал Пенсійний фонд України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pfu.gov.ua/>
54. Офіційний портал Open Budget. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/>
55. Офіційний портал Рівненської ОДА. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rv.gov.ua/>
56. Павлюк К.В. Організація виконання державного бюджету. Фінанси України. 2018. №3. С.37-45.

57. Павлюк К.В., Шапоренко О.О. Підвищення ефективності видатків державного бюджету в умовах реформ. Наукові праці НДФІ. 2016. №4 (77)
58. Пасічник Ю. В. Бюджетний потенціал економічного зростання в Україні: монографія. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток ЛТД», 2015. 642 с.
59. Пасічник Ю.В. Бюджетний потенціал економічного зростання в Україні: монографія. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд». 2015. 642
60. Паспорт області. Веб-сайт Волинської обласної адміністрації URL: <https://voladm.gov.ua/article/pasport-oblasti/>
61. Піхоцька О.М. Місцеві податки і збори у забезпеченні фінансової самостійності органів місцевого самоврядування. Фінанси України. 2013. №5 С.46-49.
62. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади / Кириленко, Б. Малиняк, В. Письменний, В. Русін. – К. : ТОВ «Підприємство «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. – 396 с.
63. Плужников І. О. Засади формування бюджетної політики держави : моногр.; за наук. ред. М. М. Єрмошенка. – К. : НАУ, 2013. – 284 с.
64. Потеряйло І.Ю. Зарубіжний досвід застосування програмно цільового методу бюджетування на сучасному етапі в Україні. *Науково інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2015. № 11. С. 331-337.
65. Про місцеве самоврядування в Україні Верховна Рада України ; Закон від 21.05.1997 № 280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
66. Рибак В.В. Проблеми формування доходних джерел місцевих бюджетів. Економіка України. 2015. №10. С.29-38.
67. Рожко Д. Зарубіжний досвід формування бюджету та можливості його використання в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія: Економіка. 2019. № 112. С. 43-46.
68. Слухай С.В., Гончаренко О.В. Зарубіжний досвід організації

місцевих фінансів. Фінанси України. 2016. №7. С.12-20.

69. Статистична інформація / Державна статистична служба України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

70. Табакова Т. Планування бюджетних видатків в Україні: теоретичний та практичний аспект. *Економіка*. 2012. № 5 (119). С. 61-65.

71. Тимошенко М.В. Тенденції середньострокового бюджетування в країнах ЄС та перспективи застосування в Україні. *Ефективна економіка*. 2012. № 12.

72. Тихончук Л.Х., Мельник Л.М., Ляхович О.О. Методичні вказівки до виконання курсової роботи з дисципліни «Формування публічного бюджету» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньою програмою «Державна служба» спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування». Рівне: НУВГП, 2022. 17 с.

73. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс]. – Сайт Кабінету Міністрів України. Розд. V. Гл. 7. Транспорт. Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=246581344

74. Фетіщенко Є. М. Міжнародний досвід планування видатків державного бюджету та можливості його використання в Україні. *Інвестиції: практика та досвід* № 16/2019. С. 125-131.

75. Чорновол А. О., Неміш Ю. В., Білявська О. Б. Інституціональне забезпечення державних фінансів. *Інноваційна економіка*. 2022. №5-6

76. Шайнога А. Е. Публічні фінанси як складова фінансової системи. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна серія Економічна*."2022 № 101. С. 148-155

77. Arif, A., & Arif, U. (2023). Institutional approach to the budget deficit: an empirical analysis. *SAGE Open*, 13(2). doi:10.1177/21582440231171297

78. Jiang, S., & Chi, Y. (2024). Impact of budget performance management reform on local fiscal relief. *International Review of Economics & Finance*, 905–918. doi:10.1016/j.iref.2024.05.036

ДОДАТКИ

Додаток А

Зведений бюджет Рівненської області

Профіль

Показники

За період:

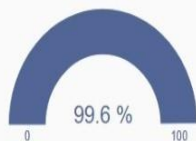
2022

Січень

Грудень

Виконання бюджету

за доходами

виконано

уточнений річний план

15 626.5 млн. грн. - 99.57%

15 692.5 млн. грн.

за видатками

виконано

уточнений річний план

14 852.8 млн. грн. - 87.7%

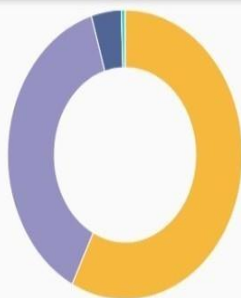
16 935.9 млн. грн.

Структура бюджету

Платформа Є-data Адміністратор порталу

© Міністерство фінансів України, 2018 - 2025

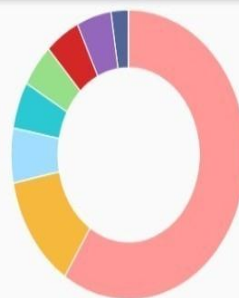
Весь контент доступний за ліцензією Creative Commons Attribution 4.0 International license, якщо не зазначено інше

РАЗОМ

15 626.5 млн. грн.

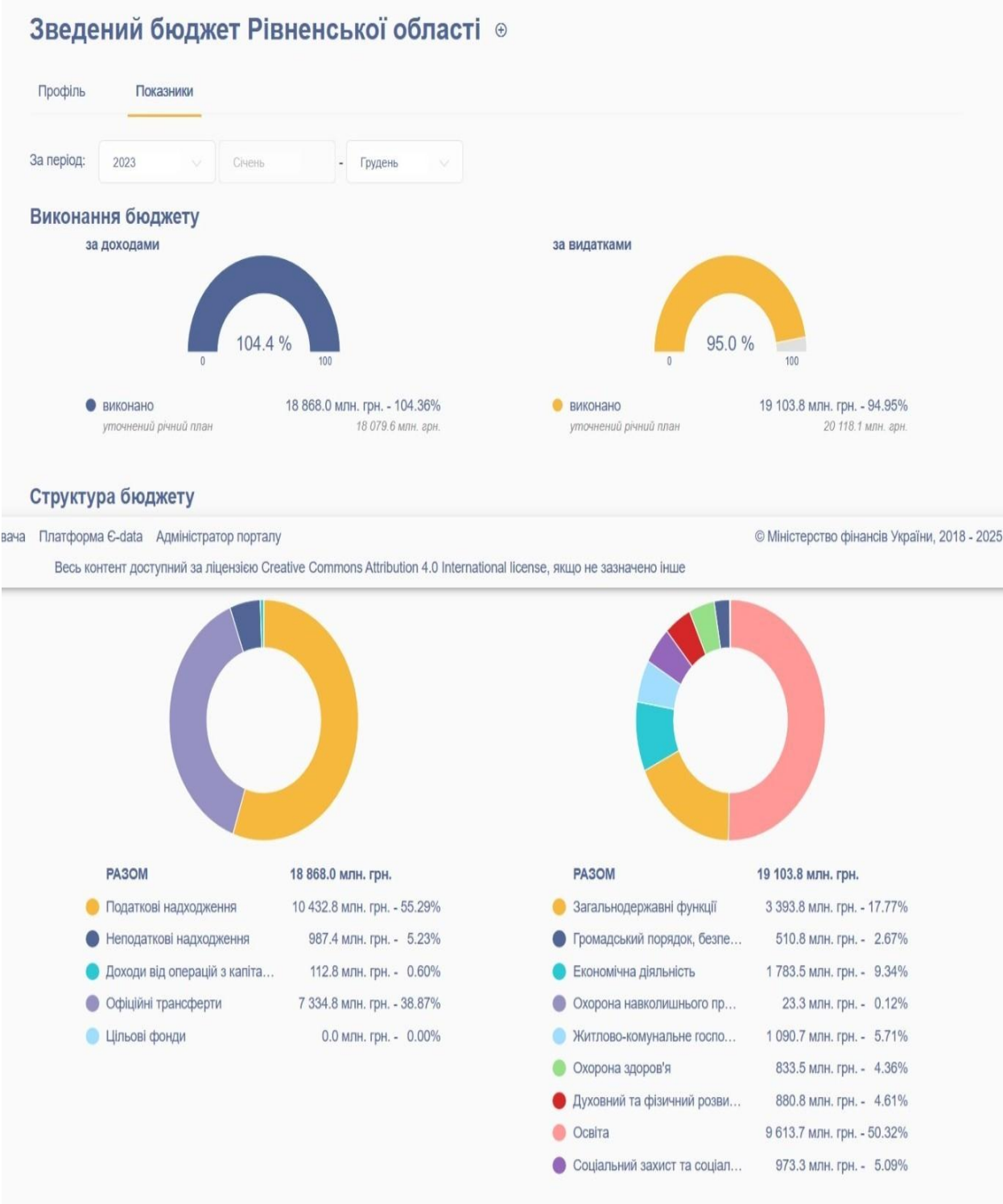
Податкові надходження	8 976.6 млн. грн. - 57.44%
Неподаткові надходження	643.9 млн. грн. - 4.12%
Доходи від операцій з капіта...	81.7 млн. грн. - 0.52%
Офіційні трансферти	5 923.6 млн. грн. - 37.91%
Цільові фонди	0.5 млн. грн. - 0.00%

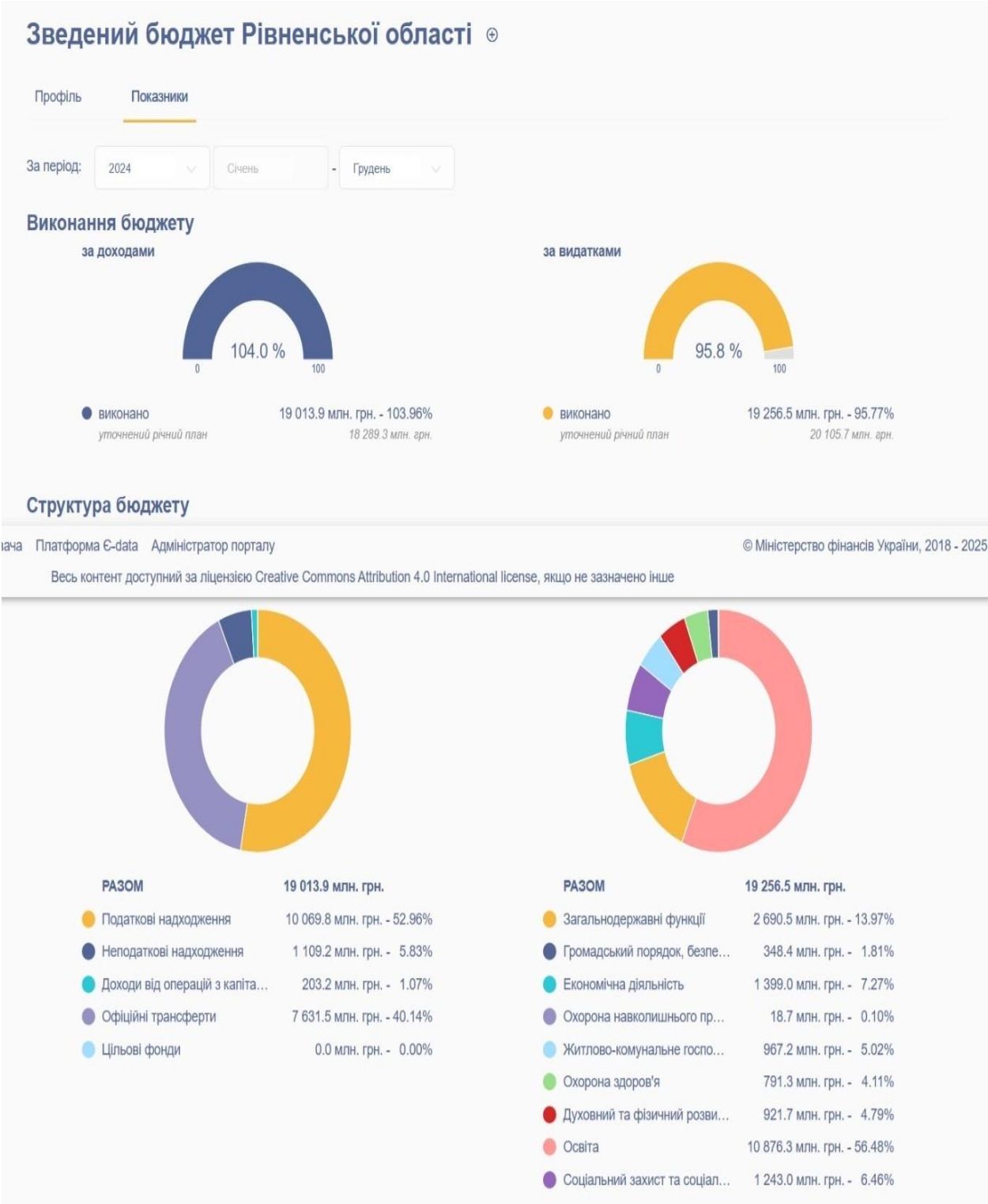

РАЗОМ

14 852.8 млн. грн.

Загальнодержавні функції	1 893.2 млн. грн. - 12.75%
Громадський порядок, безпе...	356.2 млн. грн. - 2.40%
Економічна діяльність	780.0 млн. грн. - 5.25%
Охорона навколишнього пр...	2.1 млн. грн. - 0.01%
Житлово-комунальне госпо...	900.9 млн. грн. - 6.07%
Охорона здоров'я	718.9 млн. грн. - 4.84%
Духовний та фізичний розви...	712.2 млн. грн. - 4.80%
Освіта	8 784.3 млн. грн. - 59.14%
Соціальний захист та соціал...	704.7 млн. грн. - 4.75%

Звіт подібності

метадані

Назва організації

National University of Water and Environmental Engineering

Заголовок

Прокопчук Р_ФН-41_дипломна.docx

Автор

Науковий керівник / Експерт

Прокопчук Роман ІвановичПрокопчук Роман Іванович

Підрозділ

National University of Water and Environmental Engineering

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

КП 1

КЦ

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

15939

Кількість слів

121562

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		2
Інтервали		32
Мікропробіли		13
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		38

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Копію тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз			Копія тексту
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	https://modecon.mnau.edu.ua/issue/6-2017/UKR/shyshpanova.pdf	53	0.33 %
2	https://modecon.mnau.edu.ua/issue/6-2017/UKR/shyshpanova.pdf	52	0.33 %
3	ДИПЛОМНА_РОБОТА_ПЕРЕВІРКА_НА_ПЛАГІАТ.docx 6/21/2025 National University of Water and Environmental Engineering (National University of Water and Environmental Engineering)	27	0.17 %